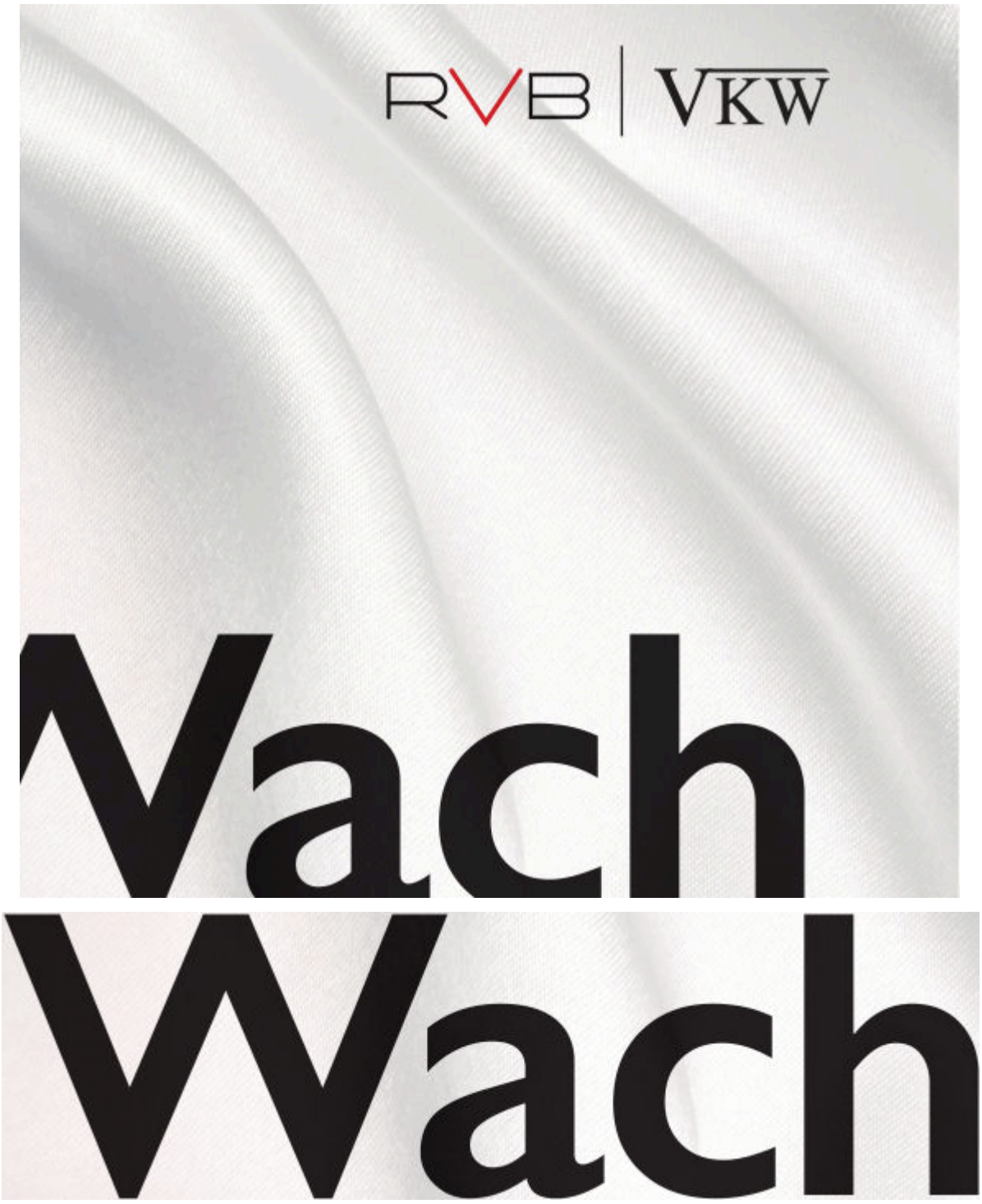
Ébredj, Éva!

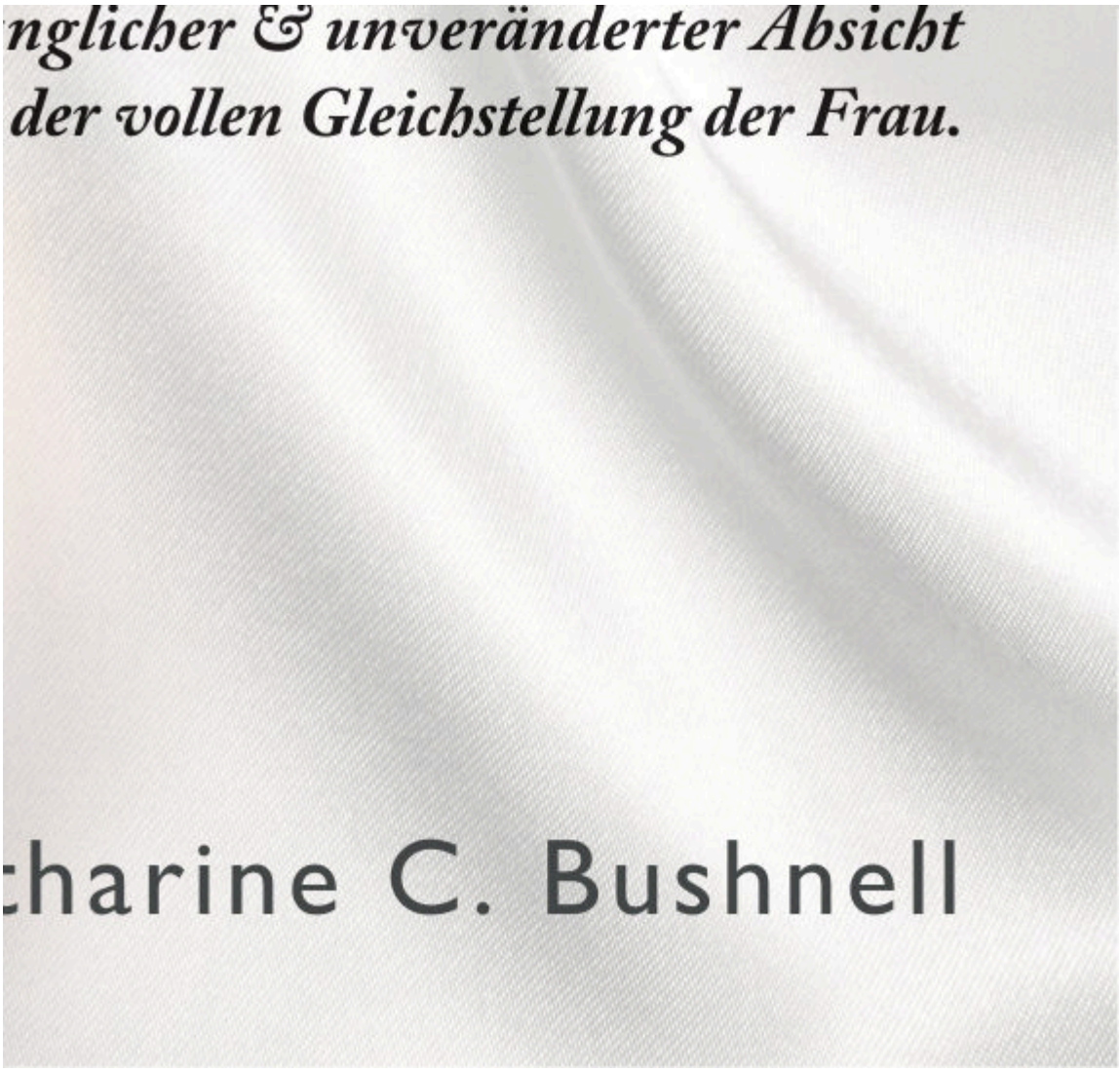

RVB
VKW
Wach
Wach

E
Erken

auf,
EVA!
ne die biblische Wahrheit von Gottes

auf,

ursprü
Kat

Ismerd fel a bibliai igazságot Isten eredeti & változatlan szándékáról: a nő teljes egyenrangúságáról.

Katharine C. Bushnell

Katharine C. Bushnell

Ébredj, Éva! (*Wach auf, Eva!*)

Ezt a fordítást feleségemnek, Sabine-nak, lányainknak és lányunokáinknak ajánlom.

Külön köszönet illeti feleségemet a lektorálásért, lányomat és a férjét a címért és a borító megtervezéséért, valamint mindhármukat a számtalan beszélgetésért, amelyek nélkül ez a munka soha nem jött volna létre.

Katharine C. Bushnell

Ébredj, Éva!

Ismerd fel a bibliai igazságot Isten eredeti és változatlan szándékáról: a nő teljes egyenrangúságáról

RVB

A Deutsche Bibliothek bibliográfiai adatai

A Deutsche Bibliothek ezt a kiadványt nyilvántartja a Deutsche Nationalbibliografie-ben; a részletes bibliográfiai adatok az interneten a http://dnb.ddb.de címen érhetők el.

ISBN 978-3-944472-25-6 (RVB)

ISBN 978-3-86269-206-4 (VKW)

© a német fordításé: Reformatorischer Verlag

Friedensallee 76, 22765 Hamburg

Az angol eredeti címe: „God's Word to Women"

Német fordítás, szedés, tördelés: H. Christian Beese

Borítóterv: LUI & LEI Hamburg

Borítófotók:

Takayuki Ohara / EyeEm, Getty Images

blacked, Getty Images

A német kiadás bibliai idézetei, ha másként nem jelöljük, mindenütt az Elberfelder Bibelből (német bibliafordítás) származnak

Nyomda: CPI

RVB

Hamburg Bonn

A szerzőről

Katharine C. Bushnell (1855–1946) bátor és tehetséges szolgálója volt Istennek, aki életének jelmondatává tette ezt az igét: „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít." Orvos, misszionárius, a kereszt követe, reformer, írónő és szónok volt, valamint ragyogó és eredeti tudós, aki hét nyelven beszélt, és kiválóan tudott ógörögül és héberül. Bushnell otthagyta az orvosi pályát, hogy azt tegye, amit még fontosabb munkának tartott: megváltoztassa az emberek megalázó életkörülményeit, mégpedig úgy, hogy vezető szerepet vállalt a 19. századi nőmozgalom *Women's Christian Temperance Union* (WCTU) nevű szervezetében. A nők bibliai helyzete nagy jelentőséggel bírt Bushnell számára, mivel arra a következtetésre jutott, hogy a félrefordítások felelősek a nők társadalmi és lelki leigázásáért. 1896-ban kilépett a WCTU-ból, hogy hátralevő éveit annak a feladatnak szentelje, hogy írjon, és továbbadja a bibliai igazságot Isten eredeti és változatlan szándékáról, a nők teljes egyenrangúságáról.

Katharine Bushnell ***God's Word to Women*** című műve úttörő tanulmány, amely gondosan megvizsgál minden igehelyet, amely a nőkről szól. Jessie Penn-Lewis azt mondta, hogy a könyv anyaga úgy nyitotta meg az Írást, ahogyan azt csak egyenesen Istentől jövő kijelentésként lehet leírni. Ma sokak számára ez az a könyv, amely megadta nekik a szabadságot, hogy azok legyenek, amire Isten elhívta őket, és azt a munkát végezzék, amelyet a Szentlélek a szívükre helyezett.

> *„Katharine Bushnell abban a hitben halt meg, hogy élete kevés hatást hagyott maga után. Isten azonban jobban tudta."*

Kínában töltött misszionárius orvosi évei alatt Bushnell felfedezte, hogy a kínai Bibliát félrefordították, hogy erősítsék a nők szolgálatával szembeni kulturális előítéleteket. Feltette magának a kérdést, nem befolyásolják-e ugyanezek a férfi előítéletek az angol fordításokat is, és elmélyítette héber és görög tanulmányait. Később, amikor a WCTU megbízásából az egész világot beutazta, a vonatokon, hajókon és szállásain töltött órákat arra használta, hogy a bibliafordításokat gondosan összevesse az eredeti nyelvek szövegével.

Tapasztalat és tanulmányok által készítette fel Isten Katharine Bushnellt arra, hogy megírja a *God's Word to Women*-t. A levelező tanfolyamként 1908-ban elkezdett művet először Bushnell maga adta ki saját kiadásban. A korai pozitív visszhang ellenére a könyv hamarosan eltűnt; és Bushnell abban a hitben halt meg, hogy élete kevés hatást hagyott maga után. Isten azonban jobban tudta! A könyvet újra felfedezték, és továbbra is kiadják azok, akik felismerik felbecsülhetetlen értékét. Ma végre megkapja a jól megérdemelt elismerést mint alapvető irodalmi forrás azok számára, akik a nők bibliai egyenrangúságáért folytatott munka első vonalában dolgoznak.

Tartalomjegyzék

Lecke		Oldal
	A jelenlegi kiadó és fordító előszava	11
	Előszó az 1943-as kiadáshoz	15
	A szerző előszava	19
1	Alapvetések	21
2	(Jogos és jogtalan) szövegkritika	25
3	Tények és mesék	29
4	A gonosz kezdete	33
5	A „borda" meséje	37
6	Isten házassági törvénye (1Móz 2,24)	41
7	Isten házassági törvénye (befejezés)	45
8	A nő méltósága az őskorban	49
9	Éva választása és Ádám választása (1Móz 3. fejezet)	53
10	Éva hívővé lesz	57
11	Éva és rágalmazói	61
12	A Biblia tanítása Ádám és Éva viselkedéséről	65
13	Megátkozta-e Isten a nőt?	69
14	A téves értelmezés (1Móz 3,16)	73
15	A Sátán lesben áll	77
16	Isten figyelmeztetése Évának	81
17	A teshuqah ókori fordításai	85
18	A teshuqah fordításainak története	89

Lecke		Oldal
19	Áttekintés egy ábra segítségével	93
20	Szolgaságba nem vetett feleségek	95
21	Meghasonlás az első családban	99
22	Az első bűnök és gyümölcseik	103
23	Messzemenő következtetések kis premisszákból	107
24	Messzemenő következtetések kis premisszákból (befejezés)	111
25	Hallgassanak-e a nők?	115
26	Hallgassanak-e a nők? (1Kor 14,34)	119
27	Hallgassanak-e a nők? (folytatás)	123
28	Hallgassanak-e a nők? (befejezés)	127
29	A fátyol szőrszálhasogatása	131
30	A fátyol szőrszálhasogatása (folytatás)	135
31	A fátyol szőrszálhasogatása (befejezés)	139
32	Mit tanít valójában Pál a fátyolról	143
33	Mit tanít valójában Pál a fátyolról (befejezés)	147
34	Hogyan lett a „hatalomból” „fátyol”	151
35	Hogyan lett a „hatalomból” „fátyol” (befejezés)	155
36	A fej szerepe az Ószövetségben	159
37	A fej szerepe az Újszövetségben	163
38	Mit jelent az „alárendelődés”?	167
39	Engedelmeskedniük kell-e a nőknek?	171
40	Pál szavai Timóteushoz a nőkről (1Tim 2,8–15)	175
41	Pál szavai Timóteushoz a történelem fényében	179
42	Pál szavai Timóteushoz a történelem fényében (befejezés)	183
43	Pál szavai Timóteushoz megmagyarázva	187
44	Pál szavai Timóteushoz megmagyarázva (folytatás)	191
45	Pál szavai Timóteushoz megmagyarázva (befejezés)	195
46	Fölösleges mentegetőzések a páli logika miatt	199
47	Záró megjegyzések arról, hogy a férj a fej	203
48	„Kétféle mérősúly”	207
49	Hitünknek az eredeti szövegen kell alapulnia	211
50	Lecke az alázatból	213
51	Lecke az alázatból (befejezés)	217
52	Mi a szelídség?	221

Lecke		Oldal
53	Szelídség és alázat a nők számára	225
54	A nők történetének újonnan felfedezett fejezete	229
55	Endogámia és exogámia	233
56	Az exogámia eredete	237
57	Az exogámia valódi oka	241
58	További bizonyítékok a nő őskori méltóságára	245
59	További bizonyítékok ... (befejezés)	249
60	Még több a nőről az őskorban	253
61	A rokonságot anyai ágon számítják	257
62	Az átmenet a férfiági leszármazásra	261
63	„És nemzetségét ki gondolja meg?”	265
64	Az emberi történelem legjobban tanúsított eseménye	269
65	A szűztől születés	273
66	Egy keresztény család megalapítása	277
67	Egy keresztény család megalapítása (folytatás)	281
68	Egy keresztény család megalapítása (folytatás)	285
69	Egy keresztény család megalapítása (befejezés)	289
70	Izsák és Rebeka	293
71	A mózesi törvényhozás nem volt eszményi	297
72	A mózesi rendelkezések és a nők	301
73	A mózesi rendelkezések és a nők (befejezés)	305
74	Az Ószövetség és a többnejűség	309
75	Az Ószövetség és a többnejűség (befejezés)	313
76	A nők az ókorban és az azt követő korokban	317
77	A nemi előítéletek befolyásolják a fordítókat	321
78	A nemi előítéletek befolyásolják a fordítókat (folytatás)	325
79	A nemi előítéletek befolyásolják a fordítókat (befejezés)	329
80	„Áldott legyen Jáél”	331
81	„Mert egy Istentől jövő szó sem lesz erőtlen”	335
82	„Mert egy Istentől jövő szó sem lesz erőtlen” (befejezés)	339
83	A Pericope de Adultura (Jn 8,1–11)	343
84	A Pericope hitelessége	347
85	„Kirojtosodott szakadási szélek”	351
86	„Nem tudja” vagy „nem teszi” (Mt 19,11)	355

Lecke		Oldal
87	Tanács szükséghelyzetre (1Kor 7. fejezet)	359
88	Prófétanők az Ószövetségben	363
89	A nők prédikálhatnak	367
90	A nőknek prédikálniuk és tanítaniuk kell	371
91	Nők is voltak tanúk	375
92	Nők is voltak tanúk (befejezés)	379
93	A nők felkészülnek a tanúságtételre	383
94	A nőket tanúkként kenik fel	387
95	A nő nagy rendeltetése	391
96	Egy újabb felkenetés a nők számára	395
97	A bibliai jövendölés természete	399
98	A „nagy jel”	403
99	Ki „az asszony”?	407
100	Elsőszülöttségi jog vagy egy tál lencse?	411
	FÜGGELÉKEK:	
	Igehelymutató	415
	Tárgy- és névmutató	430
	Teshuqah-ábra	461
	Bekezdések, amelyeket a 49. és 79. leckében a fordítás kihagyott	463
	Katharine Bushnell életrajza táblázatban	467

A német kiadás kiadójának és fordítójának előszava

Még egy „nőkről szóló könyv” bibliahű nézőpontból? Nincs már belőlük elég? Lehet, de (szinte) mind egy és ugyanazt a nézetet képviselik: az úgynevezett „komplementarizmusét”. Ez a fogalom kölcsönös kiegészítés, a férfi és a nő egyenrangú, egy szemmagasságban történő találkozásának képzetét kelti. Közelebbről megvizsgálva azonban eufemizmusnak bizonyul. A Wikipédia szerint „az eufemizmus (más szóval szépítés, enyhítés, burkolt kifejezés vagy körülírás) olyan nyelvi kifejezés, amely egy személyt, egy embercsoportot, egy tárgyat vagy egy tényállást szépítő, enyhítő vagy leplező szándékkal nevez meg”. Pontosan ezt teszi a „komplementarizmus” kifejezés: szépítő, enyhítő és leplező szándékkal írja le azt a tényállást, hogy a nő egyoldalúan alá van rendelve a férfinak. Maga a fogalom viszonylag új, a dolog azonban, illetve a mögötte rejtőző tanítás ősrégi – de nem olyan régi, mint ahogyan egyesek el akarják hitetni velünk, nem olyan régi, mint a teremtés, sőt még csak nem is olyan régi, mint a bűneset.

Az Egyesült Államokban a bibliahű keresztények között már régóta élénk vita folyik egyfelől a „komplementáriusok”, másfelől az „egalitáriusok” között. Ez a vita Németországban még gyerekcipőben jár. Jelenleg a „komplementárius” nézet az evangéliumi világ széles köreiben vitathatatlanul uralja a légteret. Ez a könyv erőteljes kiállás az „egalitárius” nézet mellett.

A feleség férjének, sőt általában a nő férfinak való alárendeltségéről, leigázásáról vagy alárendelődéséről szóló tanítás sok bibliahű, evangéliumi körben az igazhitűség *sine-qua-non* alkotórészeként honosodott meg. Néhány versre épít Pál leveleiben és Péter első levelében, de még ennél is messzebbre nyúl vissza, egészen a teremtéstörténetig, Mózes első könyvének első fejezeteiig, sőt tanítását a Szentháromság belső szerkezetében is lehorgonyozza. Kimondva vagy kimondatlanul Éva nagyobb „ősbűnéből" indul ki, amely a női nemet folyamatosan, mind a mai napig terheli és hátrányba hozza, és megakadályozza az egyenrangúságot a megváltott gyülekezet földi életében. Mivel egy ilyen elgondolás kérdésessé teszi Krisztus helyettes, bűnt eltörlő áldozatának hatókörét és hatékonyságát a Golgota keresztjén, ebben a vitában semmi kevesebbről nincs szó, mint a keresztény hit alapjairól. Ennyiben még hálásak is lehetünk a komplementarizmus határozott képviselőinek, hogy mindenki számára, akinek van füle a hallásra, nyíltan kifejezésre juttatják e tanítás evangéliumellenes jellegét: a férfit de facto a nő és Krisztus közötti közbenjáróként ábrázolják, és ezzel ellentmondanak Pál tanításának, hogy *egy* az Isten, *egy* a közbenjáró is Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus (1Tim 2,5).

A viszonylag fiatal, még törékeny németországi református mozgalmat sem kíméli ez a gondolkodás. Különféle csatornákon keresztül, nem utolsósorban az amerikai evangéliumi mozgalomból és neokálvinizmusból, ez a tanítás mélyen beásta magát e mozgalom szoteriológiai, antropológiai és ekkleziológiai alapjaiba, úgyhogy sokan, akik lelki anyatejjel szívták magukba, már el sem tudnak képzelni olyan hitet, amely kívül esik a nő helyzetéről szóló ilyen gondolkodáson.

Különös jelenség, hogy a gyülekezetekben a nők is hevesen védelmezik ezt a nézetet. Ez kevésbé rejtélyes, sőt lélektanilag érthető, ha meggondoljuk, hogy itt egy sor további eufemizmust is bevetnek, mint például „igazi nőiesség", „Isten szíve szerinti nő" stb. stb.

Egy másik jelenség, hogy még azok is, akik bizalmatlanul vagy kritikusan viszonyulnak a „komplementarizmushoz", többnyire visszafogják magukat, és kerülik a vitát róla – egy olyan vitát, amelyet a „komplementáriusok" részéről gyakran tisztességtelen fegyverekkel vívnak. Így mindenkit, aki más nézetet képvisel, reflexszerűen liberálisnak, modernistának és feministának bélyegeznek, aki semmibe veszi „Isten világos szavait", és lázad „Isten rendjei" ellen. Mivel hiányoznak az érthető, logikusan követhető érvek a keresztény nők egyoldalú alárendelődése mellett, még az isteni szuverén predestináció és kiválasztás következetes tagadói is szívesen hivatkoznak a „nőkérdésben" Isten szuverén szabadságára, amellyel Ő megszabta „hierarchikus rendjeit".

Az egészet a törvényeskedés erős fuvallata lengi körül, az a törvényeskedés, amelyet Pál a leveleiben fáradhatatlanul ostorozott és harcolt ellene. Az interneten egész prédikációsorozatokat találni erről a témáról. Az egyik prédikációban a lelkipásztor ugyan elismeri, hogy „nem tudjuk", mit értett Pál a „fátylon"; mégis, hogy „engedelmesek és a biztonságos oldalon" legyünk, minden nő biztos, ami biztos, fedje be magát az istentiszteleten, és „a lelkipásztorok feleségei már jó példával járnak elöl".

A „komplementarizmus" lelki „légi fölényét" neves szerzők és rangos, sokat olvasott, egyébként jó kommentárok, tanulmányi bibliák és dogmatikák is támogatják, amelyekben azonban közelebbről megnézve egy dolog feltűnik: Míg szinte minden témánál és a lelki tanítás minden szempontjánál a legkisebb nyelvészeti és exegetikai követ is alaposan megforgatják, addig a „nőkérdésben" – finoman szólva – bizonyos hanyagság uralkodik, mondhatnánk úgy is, hogy szinte valamiféle manipulatív exegetikai ravaszkodás. Amikor például Wayne Grudem a bibliai dogmatikájában arról a nem lényegtelen pontról, hogy a „segéd" (németül: Gehilfin) az 1Móz 2,18-ban valójában „segítőt" (héberül `ezer) jelent – olyan szót, amelyet, ahogyan helyesen kifejti, gyakran magára Istenre használnak –, azt írja, hogy „valahányszor valaki segít egy másiknak, … a segítő személy alárendelt és alacsonyabb helyzetet foglal el azzal a

személlyel szemben, akinek segít", akkor ez nemcsak méltatlan egy más összefüggésekben igen tehetséges elméhez, hanem Isten lealacsonyítása is, aki a mi nagy Segítőnk. Vagy amikor egy másik írásmagyarázó abból a tényből, hogy Ádám kétszer ad nevet Évának („asszonyember" – németül: Männin – és „Éva, minden élő anyja"), a férfinak a nő fölötti általános felsőbbrendűségi és uralmi igényét vezeti le, akkor ez abszurd annak fényében, hogy az Ószövetségben az emberek gyakran nagy, megmentő tapasztalatok után spontán nevet adtak Istennek. Ez két példa mai művekből. További eseteket is fel lehetne hozni, de ennyivel beérem.

Gyakran hallom azt az érvet, hogy a korai keresztények, az egyházatyák és a reformátorok mind a „komplementarizmus" nézetét képviselték, és hogy aki más nézetet mer vallani a „nőkérdésben", az kétezer év egyháztörténetével kerül szembe. Igaz ugyan, hogy sok egyházatyának igen kérdéses nézete volt a nőkről, és hogy a 16. század reformátorai sem hoztak ebbe a kérdésbe semmi új világosságot. Ha azonban elfogadnánk a hosszú időtartamot egy tanítás érvényessége melletti érvként, akkor soha nem lett volna szabad reformációnak lennie, hiszen a nagy reformáció is nem utolsósorban olyan szilárdan meggyökerezett tévtanítások megkérdőjelezése volt, amelyek sok évszázadon át fennmaradtak. Remélhető, hogy a „nőkérdésben" is eljön az idő, amikor a megkövesedett gondolkodási szerkezetek – mindkét nem javára a gyülekezetben – feltörnek, és beköltözhet annak a keresztény szabadságnak (a nemen alapuló elfogultságtól való szabadságnak is) az új szelleme, amelyre elhívattunk.

Annak a súlynak, amelyet e tanításnak a nyugati országokban tulajdonítanak, nem utolsósorban civilizációs, illetve jóléti okai is vannak. Olyan országokból, mint például Irán vagy Kína, olyan beszámolók érkeznek, hogy a nők az evangélium terjesztésében és fiatal gyülekezetek építésében a legnehezebb körülmények között átlagon felül nagy szerepet játszanak.

Katharine Bushnell ebben az eredetileg a 20. század elején levelező tanfolyamként megjelent könyvben utazásra visz minket a Biblián át – Mózes első könyvétől a Jelenések könyvéig. Számtalan, a „nőkérdés" szempontjából fontos igehelyet tárgyal. A bibliai nyelvekben való alapos jártassága és évekig tartó tanulmányai új világosságot hoznak sok rejtélyesnek tűnő szakaszba. Emellett kitér a sok érvre, mind az úgynevezett történeti-kritikai kutatáséra, mind a darwinizmuséra. Kora számos természettudósát és kulturális antropológusát idézi. Sokat utazott misszionárius orvosként és az evangélium követeként újra meg újra személyes tapasztalatokat és gyakorlati felismeréseket is belesző.

Ez a könyv tudatosan úgy épül fel, hogy önálló tanulmányozásra és utólagos feldolgozásra hívjon. A 100 lecke (szinte) mindegyike egy saját jegyzeteknek szánt mezővel zárul, a könyv végén pedig terjedelmes igehelymutató, valamint fogalom- és névmutató található szómagyarázatokkal.

Katharine Bushnell újra meg újra nyomatékos, jól megalapozott felhívásokat intéz a testvérnőkhöz, hogy szenteljék magukat a bibliai nyelvek tanulmányozásának, hogy azt olvassák, amit Isten Igéje valóban mond nekik, és ne azt, amiről a férfiak azt mondják, hogy azt mondja nekik. Meggyőződésem: mielőtt átélnénk azt a lelki ébredést, amelyre vágyunk és amelyért imádkozunk, gyülekezeteinknek új irányt kell venniük ebben a rendkívül fontos kérdésben, hogy a nők megszabaduljanak némaságukból és árnyéklétükből, és követhessék Istentől kapott elhívásukat mint egyenrangú munkatársak az evangéliumban.

H. Christian Beese, Hamburg, 2020. október

6. lecke – ISTEN HÁZASSÁGI TÖRVÉNYE

> *„Ezért a férfi [férj] elhagyja apját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez.”*

45 Ha engedelmeskedtek volna ennek az 1Móz 2,24-ben található alapvető házassági törvénynek, az megóvta volna a nőket attól, hogy valaha puszta vagyontárggyá váljanak, és így az egész emberiséget magasabb erkölcsi szinten tartotta volna. Gondoljatok csak bele, mit lehetne ma is elérni a pogány népek erkölcsi méltóságáért, ha a misszionáriusok megkövetelnék a megtérteiktől, hogy tartsák meg a házasság bibliai törvényét. A következő tényezők enyhítenék a keleti nők elnyomását: (1) A férj mint *kenyérkereső* anyagi értéket jelentene felesége otthonában; most viszont az a helyzet, hogy a nő mint egyre több eltartandó gyermek szülője ki van szolgáltatva a bántalmazásnak, különösen, ha lányt hoz a világra. (2) A férfit, akit nem kötnek le még meg nem született gyermekek, csecsemők vagy egy tehetetlen kisgyermeksereg, nem lehetne egy idegen otthonban rabszolgává tenni, mert elmenne, és segítségre szoruló felesége és gyermekei eltartását azokra hagyná, akik rosszul bánnak vele. Az anyaság korlátozó hatásai és az anyai szeretet ereje azonban az anyákat azok áldozatává teszik, akik rabszolgasorba akarják taszítani őket. (3) A férfi nem olyan természetű, hogy erőszakkal meg lehessen fosztani erényétől, vagy hogy személyét egy idegen háztartás jövedelmező árucikkévé tegyék; ezek a bajok azonban oly gyakran sújtják az özvegyeket, akik elhunyt férjük idegen otthonában maradnak, hogy néhány keleti országban, különösen Indiában, már maga az „özvegy” szó is rossz hírű. (4) A várandósság és a szülés idején az anyát rendszerint szeretettel gondozzák, ha a saját anyjánál van, akár apja fedele alatt, akár a közelben. Idegen otthonban azonban ilyenkor gyakran gyalázatosan elhanyagolják; és ez hosszú távon az egész emberiséget gyengíti. (5) Az a gyakorlat, hogy a lányt a házasság után otthon tartják, a fiút pedig a házasság után elküldik a házból, a gyermekházasságok óriási visszaszorulását jelentené, mivel a szülők nem válnának meg túl gyorsan olyan családtagoktól, akik hozzájárulnak a család jólétéhez.

46 Minden nőnek tudnia kellene, hogy Isten Igéje ebben a tekintetben kezdetben jó hellyé tette számukra a világot, és ezzel a házassági törvénnyel nagy reteszt tolt lealacsonyításuk elé az emberiség történetének korai szakaszában – valóban ez az emberi életvitel első társadalometikai törvénye. Ráadásul a kutatás egyre inkább megerősíti, hogy ez a törvény az emberiség történetének legkorábbi korszakaiban – kevés kivételtől eltekintve – nem volt holt betű, mint manapság. Szokás volt, hogy a férfi vagy a felesége szüleinek fedele alatt lakott, vagy gyakran meglátogatta ott – a nő soha nem hagyta el szülei oltalmát. A *szülők* voltak férjezett lányaik „természetes oltalmazói” – nem a férj, aki nem ritkán méltatlannak bizonyult a belé vetett bizalomra. Az őskori szokás az volt, hogy őt bizonyos egészséges bizalmatlansággal idegennek tekintették, amíg ténylegesen be nem bizonyította, hogy képes megfelelő módon gondoskodni egy feleségről.

> *„A szülők voltak férjezett lányaik »természetes oltalmazói« – nem a férj, aki nem ritkán méltatlannak bizonyult a belé vetett bizalomra.”*

47 A legnagyobb előnye annak, ha egy nő a házasság után a saját rokonainál vagy azok közelében maradna (és így a családja lenne a „természetes oltalmazója”), mindenekelőtt az lenne, hogy erősítené a társadalmi erkölcsöt. Néhány évvel ezelőtt egy orvos az egyik legnagyobb városunkban rendőrségi támogatást kapott, hogy nagyon alaposan megvizsgálja a város „társadalmi rákfenéjét”, és közzétette a rossz hírű életkörülmények között élő nők és lányok százainak kiértékelt vallomásait. Nincs kéznél a könyve, hogy idézzek belőle, de ha jól emlékszem, arra a következtetésre jutott, hogy a *gonosz férfiakkal kötött házasság* gyakori oka volt a prostitúciónak. Fiatal lányok hozzámentek azokhoz a férfiakhoz, akik lefeküdtek velük, anélkül, hogy sokat gondolkodtak volna, vagy sokat tudtak volna a jellemükről;

és ezután a házasság olyan hátrányos helyzetbe hozta őket férjükkel szemben, hogy erőszakkal vagy puszta gondterheltségből az utcára lehetett kergetni őket, hogy [a férfiak] erkölcstelenségével pénzt keressenek. Lehet, hogy a férj eredetileg nem azzal a céllal vette feleségül, hogy rákényszerítse a feleségét, hogy ilyen módon keresse a kenyerét; de mivel neki magának nem volt igazi érzéke a tisztességhez, nehéz időkben nem látott okot arra, hogy a felesége miért ne segíthetne erkölcstelen módon megkeresni a megélhetést. Éppen az ilyen szükséghelyzetek elhárítására kellene, hogy a nő rokonságának joga legyen közbelépni, ha ilyen veszély fenyeget. A házassági törvénynek lehetővé kellene tennie számukra, hogy szoros kapcsolatban maradjanak a lányukkal vagy lánytestvérükkel. De ahogyan most a helyzet áll, egy ilyen férfi, ha akarja, a világ végére is elhurcolhatja a feleségét, és senki sem akadályozhatja meg benne.

48 Hogy megtudjuk, milyen következményei lehetnek ennek, elég ellátogatni egy nagy keleti városba. Hogy csak egy példát említsek: nem fogom egyhamar elfelejteni, amikor egyszer sötétedés után meglátogattunk egy hírhedt utcát az egyik ilyen nagy keleti városban. A sok szerencsétlen lány közül, akiket láttunk, megtudtuk, hogy nagy részük olyan fiatal nő volt, aki azt hitte, hogy keleti kereskedőházak előkelő nagykereskedőihez ment férjhez. Rabszolgavadászok találták meg ezeket a lányokat Európa, Anglia és Amerika falvaiban, lefeküdtek velük, szabályos esküvői szertartást tartottak velük, majd a keleti rabszolgapiacra vitték őket. Rendszeresen, minden este végigjárták „férjeik" a tulajdonukban lévő házakat, és megnézték, hogy minden rendben van-e éjszakára. Aztán elmentek a közeli klubházukba (amelyet távollétükben megtekintettünk), lakomáztak abból az ételből és italból, amelyet rabszolganőik kerestek meg, és hajnali kettőkor vagy háromkor egy bőséges ivászat után visszatértek, és elvették rabszolgasorba taszított feleségeiktől minden centet, amelyet időközben megkerestek. Gyakran megkorbácsolták őket, ha a pénzösszeg kisebb volt a szokásosnál. A fehér rabszolga-kereskedelem soha nem kapja meg a halálos csapást, amíg nem lesznek olyan házassági törvényeink, amelyek megfelelő védelmet biztosítanak a nőknek a gonosz férjekkel szemben; és ez a védelem nem lesz elégséges, amíg egy nő rokonait, ha tisztességes emberek, a törvény el nem ismeri „természetes oltalmazóiként", akik nem engedik meg egy férfinak, hogy idegen országba vigye a feleségét – még akkor sem, ha a túlságosan hiszékeny asszony kész vele menni –, ha a költözés ellentétes a családja döntésével, azaz kivéve, ha a férfi megfelelő okot tud felhozni erre a bíróság előtt.

> *„Mit tanít nekünk Isten házassági törvénye az Ő atyai gondoskodásáról és arról, hogyan óvja meg a lányait!"*

49 A házassági kapcsolatnak éppen ez a visszaélése figyelhető meg a japánok között (és fájdalmas mértékben) az Egyesült Államok csendes-óceáni partvidékén. Japánban van egy titkos házassági ügynökség, amely folyamatosan olyan japán lányokat keres, akik Amerikába mennek férjhez menni. Ennek az ügynökségnek a férfiai is újra meg újra visszatérnek Japánba, hogy lányokat vegyenek feleségül, és Amerikába vigyék őket. Ezek a japán férfiak gyakran jó családokból származnak, de ők maguk megromlottak az idegen országokban töltött idő alatt. Mivel tudják, hogy jó családból valók, a lányok szülei megbíznak bennük, hogy jól fognak bánni a lányaikkal, miután elvették őket. Így ezek a lányok csapdába esnek; és Amerikában minden éjjel az utcára és japán szállásokra kergetik őket, hogy pénzt keressenek azoknak a „férjeknek", akikhez tisztességesen férjhez adták őket. Ez nem képzelődés. Keresztény japán urak, keresztény misszionáriusok, japán konzulok és hasonló személyek tanúságából tudom.

Mit tanít nekünk Isten házassági törvénye az Ő atyai gondoskodásáról és arról, hogyan óvja meg a lányait! Már a legelején az Ő első kimondott parancsa megmutatja, hogy szívén viseli a nők jogait és méltóságát.

7. lecke – ISTEN HÁZASSÁGI TÖRVÉNYE (befejezés)

50 Isten azt akarta, hogy az emberi házasság Krisztusnak az egyházzal, vagyis az „új Jeruzsálemmel", az Ő menyasszonyával való egységének előképe legyen. Krisztus letette minden dicsőségét, amely az Atyánál volt, és eljött erre a földre, hogy egyesüljön velünk. A házasságnak azonban nemcsak Krisztus első eljövetelét kellett jelképeznie, hanem második eljövetelének gondolatát is magában kellett foglalnia; az előkép csak a két esetre együtt tekintve adja vissza teljesen a beteljesedést. Minden keresztény házasságnak tisztelnie kellene ezt a két eseményt. A férjnek a rokoni kötelékektől való elszakadása ellensúlyozná azt, hogy a feleség lemond az önszeretetről, amikor magára vállalja a szülés és a gyermeknevelés kockázatait. Ezt tanítja Pál az Ef 5,31–32-ben, ahol idézi azt a kötelezettséget, hogy a férfi a feleségéért hagyja el a rokonait, és hozzáteszi: *„de én a Krisztusról és az egyházról szólok".* Ádám és Éva egyszerre teremtetett, és először együtt voltak, majd egy „mély álom" idején, amely Ádámra szállt, elváltak egymástól. Így volt Krisztus is velünk, és aztán a halál „mély álma" elválasztotta Őt tőlünk, mi pedig az Ő kiontott vérébe vetett hit által mintegy az Ő feltámadott oldalából jöttünk elő. Ádámot azért választotta el Isten, hogy minden korábbinál nagyobb örömben újra egyesülhessen Évával – olyan örömben, hogy az esemény megünneplésére spontán költészet fakadt ajkáról, amelyet Dr. R. F. Horton versbe foglalt:

> *„She, she is bone of my bone,*
> *And flesh of my flesh is she;*
> *»Woman« her name, which has grown*
> *Out of man,—out of me."*

51 És egy napon Krisztus visszajön, „a mi örömünkre" – mert ahogyan mondta (Jn 16,7), „jobb" volt nekünk, hogy elment, és ismét visszatér. És egy napon megértjük, amit most még nem ismerünk fel: hogy Krisztus a mi „másik önmagunk", ahogyan Ádám felismerte ezt Évából; *„mert tagjai vagyunk az Ő testének",* és *„az Úrhoz ragaszkodva" „egy lélek"* is vagyunk Vele. Úgy tűnik, Mária Magdolna fedezte fel ezt elsőként tapasztalatként – mert így szólt a vélt kertészhez: *„Uram, ha te vitted el Őt, mondd meg nekem, hová tetted, és én elviszem Őt",* ami öntudatlan igény volt az Ő testére mint *jogos tulajdonára,* nemiségtől mentes tisztaságú szeretetben. Nem csoda, hogy csak egy ilyen szeretetnek tudta kijelenteni magát! (Jn 20,11–18).

52 Abban az időben, amikor Krisztus a földön volt, az volt a szokás, hogy a vőlegény és férfi barátai lakodalmi menetben elhozták a menyasszonyt az apja házából, és a vőlegény saját apjának házába vitték. Krisztusnak a tíz szűzről szóló példázata (Mt 25,1–13) azonban nem ilyen, az isteni törvényt megsértő képet fest. A szüzek *a menyasszony szülői házában* várakoznak, és amikor felhangzik a kiáltás, hogy jön a vőlegény, elébe mennek, és elhozzák őt és kíséretét egy lakomára a menyasszony otthonába. „Rendszerint a vőlegény és barátai hozták el a menyasszonyt; itt azonban a szüzek feladata, hogy elhozzák a vőlegényt, és a lakodalom, úgy tűnik, a menyasszony házában zajlik, mint a Bír 14,10-ben" (De Wette, Lange idézi). Így lesz akkor is, amikor Krisztus visszajön. Azok, akik várják eljövetelét és felkészülnek rá, eljövetelének hívására kimennek, hogy *„elragadtassanak felhőkön az Úr elé a levegőbe",* majd visszatérjenek a földre, a menyasszony otthonába, a menyegzői lakomára, ahol ezer évig élnek és uralkodnak Vele (lásd 1Thessz 4,17; Jel 20,6).

Hogy milyen előnyökkel járna Isten házassági törvénye a nők számára, arról nemcsak találgatásokba bocsátkoztam. Isten házassági törvényét az emberiség legkorábbi korszakaiban *megtartották.* Ezt a

tényt a régészek az utóbbi időben hozzák napvilágra; és (amennyire a hely engedi) rövid vázlatot adok felfedezéseikről.

53 Az újkorban elsőként Bachofen, egy svájci jogász írt erről a témáról, 1861-ben. Mr. J. F. McLennan angol nyelven lett felismeréseinek szószólója, és emellett saját kutatásait is közzétette a témáról. Sokan mások követték, mint Tylor, Westermarck, Fraser, Lord Avebury (Sir John Lubbock) és Robertson Smith. Valójában egy korai nép egyetlen modern története sem tekinthető teljesnek, hacsak nem azzal az idővel kezdődik, amikor matriarchátusok és patriarchátusok egyaránt léteztek. Mózes első könyvének 36. fejezetében felfedezzük, hogy „Edom fejedelmei" közül néhányan nők voltak.

54 Ezt a korai civilizációt három fő ismertetőjegy jellemzi: (1) A feleség szülei saját rokonaival együtt egész életében „természetes oltalmazói" maradnak: (2) a háztartás vagyonát a nők tartják egyben; (3) a rokonsági vonalat a nőkön és nem a férfiakon keresztül számítják, mert amikor a férfiak megházasodnak, elválnak rokonaiktól; a gyermekeket az anya családnevén ismerik. A civilizációnak ezt a formáját gyakran „női leszármazási vonal" néven említik, mert a harmadikként említett pont az oka minden másnak. McLennan például, amikor a görög nők társadalmi lesüllyedéséről beszél, ezt mondja: „Látjuk, hogy *semmilyen ok* nem idézhette ezt elő, amíg a nőkön keresztül számított rokonsági vonalak megőrizték régi jelentőségüket. Másfelől a lesüllyedés elégséges okát felismerhetjük a férfiági leszármazási vonal fokozatosan növekvő túlsúlyában és a házassági rendszerben bekövetkezett azon változásokban, amelyeket ez a túlsúly magával hozott."

55 Felmerül a kérdés, mi idézte elő ezt a változást a női leszármazási vonalról a férfiágira. A modern evolucionisták, akik nem akarják elfogadni az isteni kijelentést, azt mondják, hogy először általános promiszkuitás terjedt el; és mivel egyetlen férfi sem ismerte a saját gyermekeit, ezért ennek következtében csak a női leszármazási vonalat ismerték el. A vezető evolucionisták, Darwin és Spencer azonban azt mondják, hogy ilyen promiszkuitás soha nem volt uralkodó; és ez igen erősen szól az elmélet ellen, hiszen ők voltak a legfontosabb evolucionisták. Ráadásul a Biblia kijelenti nekünk az igazságot, és nem kell sokáig az evolucionisták elméletén gondolkodnunk. Isten házassági törvénye kezdetben a női leszármazási vonalat alapozta meg; és miért írtak volna le valaha a Bibliában egy olyan visszataszító jellemet, mint Lámek, ha nem azért, hogy dokumentálják e házassági törvény megsértését és a többnejűség kezdetét? Kicsit tovább, Mózes első könyvének 6. fejezete kezdő verseiben a nők „nagybani" birtokba vételéről olvasunk; és a beszámoló szerint *„betelt a föld erőszakoskodással".* Lámek fia „rezet és vasat kovácsolt", ahogyan a negyedik fejezetben olvassuk; és a vasból készült hadi fegyvereket először nők foglyul ejtésére használták. Amikor ezeket a foglyul ejtett nőket elszakították rokonságuktól, őket és gyermekeiket a férjük rokonságával azonosították; és így jött létre a férfiági leszármazási vonal. Még az özönvíz sem irtotta ki a nők foglyul ejtésének szokását, hiszen a Bírák könyvében Déboráról olvasunk, aki háborút visel Sisera ellen a nők ellen elkövetett bűnei miatt; és Sisera anyjáról azt mondják, hogy fiát várta, amikor az a hadizsákmánnyal tér haza – *„Egy leány, két leány minden férfi fejére".*

56 Dr. A. C. Dixon a *London Christian* egyik cikkében (1911. november 16.) ezt mondja: „Nézzétek meg ezt a civilizációt, amelyet maga Isten alapított, és hallani fogjátok, ahogyan Ő mondja: »*Ezért a férfi elhagyja apját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek egy testté.*« A nőnek adják az elsőbbséget. Nem a nő hagyja el apját és anyját, és ragaszkodik férjéhez; hanem a férfi hagyja el anyját és apját, és ragaszkodik feleségéhez." Egy ponton nem értek egyet Dr. Dixonnal. Az Istennek erre a házassági törvényére épülő civilizáció nem tette a nőt férje fölé, de megakadályozta, hogy alárendeltje legyen. Ebben az összefüggésben tanulságos Jákób és feleségei, Lea és Ráhel története. Amikor el akarja hagyni apósát, alázatosan megkéri feleségeit, hogy kísérjék el. Ők pedig nem azt mondják: „Kötelességünk kö-

vetni a férjünket", hanem azt: „Két okunk van arra, hogy elmenjünk: Apánk nem adott nekünk örökséget; és Jákób bérét magának tartotta meg, pedig azt nekünk és gyermekeinknek kellett volna kifizetnie" (1Móz 31,14–16). Ebből kitűnik, hogy ott, ahol ezek az asszonyok éltek, a férfiak nem adták el a lányaikat házasságra, és a nők nem érezték magukat a házasság által arra kötelezve, hogy a világ végére is kövessék a férjüket. Elismert nyelvtudósok azt mondják, hogy Ábrahám Sárával kapcsolatban azt mondta Abimeleknek (1Móz 20,13): *„Mert Isten indította őt arra, hogy velem bujdosson",* nem egyszerűen azt, hogy *„amikor Isten engem … bujdosni hagyott".* A jelentésbeli különbség a következő: Akkoriban nem várták el, hogy egy feleség kövesse férjét a vándorútjain, épp ellenkezőleg. Isten azt akarta, hogy Sára és Ábrahám mindketten kijöjjenek egy bálványimádó környezetből; ezért kijelentést ad Sárának az Ő akaratáról, hogy ne kövesse a szokásos gyakorlatot, és ne maradjon a rokonainál.

> *„Az Istennek erre a házassági törvényére épülő civilizáció nem tette a nőt férje fölé, de megakadályozta, hogy alárendeltje legyen."*

8. lecke – A NŐ MÉLTÓSÁGA AZ ŐSKORBAN

57 Robertson Smith cambridge-i professzor ezt írja: „Mózes első könyve szerint a házasság azt jelenti, hogy a férfi elhagyja apját és anyját, és feleségéhez fordul, és ők egy test lesznek. Ez teljes összhangban van azzal, amit a pátriárkák történetének más részeiben találunk. Mr. McLennan felhozta Jákób házasságait, amelyekben Lábánnak egyértelműen a törvény volt az oldalán, amikor azt mondta, hogy Jákóbnak nem volt joga elhurcolni feleségeit és azok gyermekeit; és ugyanígy azt a tényt, hogy amikor Ábrahám »feleséget keresett Izsáknak«, a szolgája azt gondolta, hogy a feltétel valószínűleg az lesz, hogy Izsák eljöjjön, és letelepedjen az asszony népénél." [Ebben az esetben Ábrahám nem egyezhetett bele, mert Isten kifejezetten elhívta őt bálványimádásukból.] „József egyiptomi feleségétől született gyermekei csak örökbefogadás által lettek izraelitákká; ugyanígy Sámson filiszteus felesége is a népénél marad, és ő ott látogatja meg. Mindezek a dolgok szemléltetik azt, amit az 1Móz 2,24 a házasság eredeti típusaként ábrázol." És megkérdezhetnénk: mit jelent ez az ősi megfogalmazás – „ragaszkodik feleségéhez; és lesznek egy testté" –, ha nem azt, hogy a férfi ugyanahhoz a leszármazási vonalhoz fog tartozni, mint a felesége? Ugyanez a szerző ezt írja: „Az anyai leszármazási vonal a leszármazás őstípusa, a közös anyaság pedig a rokoni egység őstípusa, amely az egész sémi szóhasználatot uralja." J. P. Peters, D.D. Mózes első könyvének ugyanerről a szakaszáról ezt írja: „Abban, ahogyan a férfi és a nő kapcsolatát itt ábrázolja, nyilvánvalóan e történet nagy régiségének egy újabb mellékes bizonyítékát látjuk. Nem a nő hagyja el apját és anyját, és ragaszkodik a férfihoz, hanem a férfi hagyja el apját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez. Úgy tűnik, itt a régi matriarchátus egy maradványával van dolgunk, azzal a házassági kapcsolattal, amelyre a Sámson-történetben találunk példát: a feleség a törzsénél, nemzetségénél vagy családjánál marad, és a férfi látogatja meg. Az utódok ilyen esetben a feleség családjához tartoznak, nem a férfiéhoz" (*Early Hebrew Story,* 223. o.).

58 A nagy régész, Prof. Flinders Petrie is írt érdekes dolgokat erről a témáról, és hosszabban idézem, hogy megmutassam: ebben a kérdésben nem túlzok. Ezt írja: „Annyira hozzászoktunk ahhoz az elképzeléshez, hogy a nők Keleten mindig függő helyzetben voltak – ahogyan most a mohamedánizmus alatt –, hogy fel kell nyitnunk a szemünket egy egészen más rendszerre, amelyet a pátriárkák korának korai története mutat meg nekünk. Nagy általánosságban elmondható, hogy jelenlegi rendszerünk egyfelől a férfiak és nők teljes keveredése a társadalomban, másfelől viszont a férfiak tartanak meg minden jogot és a tulajdont. A korai keleti eszmény külön világot szánt a férfiaknak és a nőknek, a nők pedig megtartották saját jogaikat és minden tulajdonukat."

> *„Az anyai leszármazási vonal a leszármazás őstípusa, a közös anyaság pedig a rokoni egység őstípusa.”*

59 Prof. Petrie így folytatja: „Az első nő [Éva mellett], aki az ÓSZ-ben[1] személyiségként lép fel, Sára, a »nemzetségfő asszony«, ahogyan már a neve is mondja. A sar a főnök szokásos régi, a Közel-Keleten ma is használatos megnevezése. … Önálló helyzete abból válik világossá, hogy Ábrahámtól egészen függetlenül élt a fáraó palotájában vagy Abimelek udvarában. A későbbi szerzőknek semmilyen kísérlete arra, hogy ezt kimagyarázzák, nem tudja megmagyarázni ezt a függetlenséget, amelyet az utóbbi években egyszerűen figyelmen kívül hagytak.

„Sárának önálló lakhelye volt Mamrében, és ott lakott, míg Ábrahám Beérsebában élt; és azt olvassuk, hogy Ábrahám eljött, hogy meggyászolja és eltemesse. Helyzete utazásai során és későbbi életében tehát semmiképpen sem az elzárt függőségé volt, hanem egy független nemzetségfőé vagy »törzsanyáé«.

60 „Mivel Sárának nem volt lánya, valakit a családból kellett odahívni, hogy a nemzetség élére álljon, és Rebekát áthozták a régi hazából. Sára díszsátrát Izsák három-négy napi járóföldre, Mamréból Beér-Lahai-Róiba helyezte át, és mihelyt Rebeka megérkezett, a sátorban szállásolták el. Ezután Izsák feleségül vette; és úgy tűnik, éppolyan független volt, mint Sára. Mivel Rebekának nem volt lánya, aki utódja lehetett volna, Jákóbnak Leát, a sorban legidősebbet kellett feleségül vennie, és nem kaphatta meg Ráhelt, mielőtt Lea helyzete így biztosítva nem volt.

61 „Az Egyiptomba való kivonulás előtt tizenegy fiú mellett csak egy lányt említenek, mégpedig Dinát, a »bírónőt« [ahogyan a név jelentése szól], Lea nemzetségfő lányát. A hivviekhez[2] tartozó férfival kötött házassága miatt a fivérei felháborodtak, mert ezzel bírói tisztségét egy másik népnek rendelte volna alá; és csak a hivviek beolvasztása az izraelita népbe a körülmetélés által tudta rendezni a helyzetet (1Móz 34,1–24). Még később is nyomon követhetjük ezt a leszármazási vonalat az egyetlen nő nevében, akinek a nevét a következő nemzedékből megemlítik: Szerah (1Móz 46,17), ami a Sára egy formája, a »törzsvezető asszonyé«. Mivel Dinának, úgy látszik, nem voltak gyermekei, kézenfekvő volt, hogy Lea szolgálójának, Zilpának egy leszármazottját vegyék. Így Áser, akinek Lea különösen örült, a lányában, Szerahban adta a következő nemzetségfőt.”

62 A nő e korai méltóságából valami nyomon követhető a bibliai történelem egész folyamán, különösen az „anyakirálynéban”, aki a király mellett hatalmat gyakorol, és akiről még Kr. e. 600-ban, Jeremiás idejében is szó esik a Jer 13,18-ban (itt a szót gyakran tévesen „királynénak” fordítják).

A héber előtt léteztek az akkád és a sumer nyelvek; és Prof. Sayce elmondja, hogy az ősi sumer himnuszok sémi nyelvre fordítói a „nő és férfi” kifejezést „férfi és nő”-re változtatták, és más hasonló változtatásokat is bevezettek, hogy a férfiaknak elsőbbséget adjanak. Sumer, Akkád, Babilónia, Arábia, Fönícia és Egyiptom – mindezeket az igen ősi civilizációkat a matriarchátus jegyei jellemezték. Sir Wm. Ramsay ugyanezt mondja Kis-Ázsiáról. A női leszármazási vonal a korai Görögországban is kimutatható – a spártai nő volt az utolsó, aki elvesztette méltóságát. Hérodotosz még Kr. e. 450 körül is ezt írta a lükiaiakról: „Ha valaki megkérdezi a szomszédját, kicsoda, az azt fogja mondani, hogy ettől és ettől az anyától született, és fel fogja sorolni anyja őseit.” Korábban azt feltételezték, hogy ez arra vezethető vissza, hogy az apának több felesége volt; ma azonban nyomatékosan hangsúlyozzák, hogy nem ez a helyes magyarázat. Már a görög „fivér” szó *(adelphos)* is az anyán, nem az apán keresztüli rokonságot írja le.

63 Annyira eltávolodtunk Isten törvényétől, hogy ma a brit jog szerint az anya nem szülő. VI. Edward uralkodása idején a polgári és az egyházi bíróságok közösen kimondták, hogy Suffolk hercegnéje nem

rokona annak a fiúnak, akit ő szült. Az angol egyház szigorúan ellenzi a válást. Ha azonban elolvassuk Máté evangéliumának 19. fejezetében az Úr Jézus rendelkezését a válásról, felfedezzük, hogy a következtetés – *„Amit tehát Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza”* – ezen az előfeltevésen nyugszik: *„Ezért elhagyja a férfi apját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek ketten egy testté”.* Az egyház soha nem fogja hatékonyan érvényre juttatni e rendelkezés következtetését [a házasság felbontásának tilalmát, a ford. megj.], amíg semmibe veszi azokat a premisszákat, amelyeken az nyugszik.

64 Héber nyelvtanaink és szótáraink rámutatnak, hogy szinte minden gyűjtőnév, amely népekre vonatkozik, és a városok és közösségek nevei *nőneműek.* Hogyan jött ez létre, hiszen egyszerűen elképzelhetetlen, hogy Krisztus idejében a férfiak nőnemű szót alkottak volna egy olyan sokaság leírására, mint amilyet Krisztus megvendégelt? Az evangéliumi beszámoló szerint *„négyezer férfit, az asszonyokon és gyermekeken kívül”* vendégelt meg. Egy másik alkalommal pedig *„ötezer férfit, az asszonyokon és gyermekeken kívül”.* Az Apostolok cselekedeteiben Péter, István és Pál különböző alkalmakkor *„Férfiak, atyámfiai”* megszólítással fordulnak a sokasághoz, és a nőket meg sem említik. Ha a férfi szinte kizárólagosan az első helyet foglalja el, egy sokaságban csak az ő nemét említik. Jól érthető azonban, hogy olyan időkben, amikor a vérségi vonalat a nőkön keresztül számítják, egy nemzet vagy egy vérből való közösség említésekor a nemzetek, városok, közösségek és sokaságok nőnemű megnevezést kaptak. A városokra, falvakra stb. vonatkozó gyűjtőnevek azért voltak nőneműek, mert az ilyen helyek *nők tulajdonában lévő házak csoportjaiból álltak,* és ezek a nők ritkán költöztek el onnan. A városok szava a 4Móz 21,25-ben, a Józs 15,45-ben stb. „leányok”. Ugyanezért áll az Ézs 12,6-ban „Sion lakói” helyett az eredeti szövegben „Sion *lakosnője*”, és hasonló esetek nagyon gyakoriak az ÓSZ-ben.

9. lecke – ÉVA VÁLASZTÁSA ÉS ÁDÁM VÁLASZTÁSA

65 Egy „Lelki bibliakritika” címet viselő, hasznos előadássorozatban Dr. A. T. Pierson ezt mondta: „Az értelem területén az ember azért hisz valamit, mert igaz; a lelki területen az ember azért tudja, hogy valami igaz, mert hiszi.” Ha veletek van a Lélek, hogy meggyőzzön titeket az igazságról, és ha hiszitek, amit mai leckénkben mondunk, akkor *fogadjátok el az igazságot,* éljetek eszerint, és tanítsátok másoknak is, még ha teljesen meg is fordíthatja azokat a korábbi tanításokat, amelyeket kaptatok, és azokat az előítéleteket, amelyeket talán átvettetek.

66 E leckék keretében egyszer s mindenkorra utasítsunk el magunktól méltatlan kérdésfeltevésként minden olyan kívánságot, hogy tudni akarjuk, „ki a nagyobb a mennyek országában, a férfi vagy a nő”. Nőként azonban érdekel minket a nő rendeltetése, és érdekelnie is kell. Ezt a rendeltetést az Éden kertjében határozták meg. Mi ez?

67 Kérlek, olvasd el az 1Móz 2,17–18-at. Röviddel a nemek szétválasztása előtt, amikor Ádám elérte a felelősségvállalás nagykorúságát, és számadással tartozott viselkedéséért, Isten megtiltotta neki, hogy egyen *„a jó és gonosz tudásának fájáról”.* Évát még nem „alkotta” meg Isten, ahogyan a 18. vers mutatja; a parancs egyes szám második személyben hangzott el. Hogy pontosan mi volt ez a „fa”, nem tudjuk meg. Megengedhető úgy gondolni, hogy a „jó és gonosz” kifejezés gyakorlatilag a „fájdalom és gyönyörűség” jelentésével egyenértékű, ahogyan olyan igehelyeken előfordul, mint a 2Sám 19,35, Jób 2,10, Ézs 7,15–16, Jer 42,6 stb. Ádámnak egy ilyen törvénnyel szembeni engedetlenségéből egyrészt az következne, hogy felfedezi a „fájdalom” és a „gyönyörűség” közötti éles különbséget, másrészt erős kísértés, hogy ezután a gyönyörűséget keresse, és kerülje még az üdvös „fájdalmat” is. Isten talán Ádám figyelmét magasabb indítékokra és viselkedési elvekre akarta irányítani, mint pusztán a „fájdalom és gyönyörűség”. Ennek a tilalomnak, ha így értelmezzük, különleges jelentősége volt, mert közvetlenül

megelőzte azt az eseményt, hogy Isten feleséget adott Ádám mellé. Mindenekelőtt a felelősség fájdalmainak elkerülése a nemek kapcsolatában helytelenítendő. Ez az egyén romlását és végső soron az emberi faj romlását jelenti; és elkerülhetetlenül szenvedést és túlzott terhet ró az anyai nemre.

68 Évát csak akkor „alkotta" meg Isten, amikor ez a tilalom már elhangzott, és nem tudjuk, hogy később a Mindenhatótól hallotta-e, vagy csak Ádámtól értesült róla. A bibliai tanúság szerint valószínűleg csak Ádámtól hallott róla, amikor a Sátán elcsábította, hogy semmibe vegye a parancsot; mert az utasítás megismétlésekor kiszínezte a nyelvezetet, a törvény szövegét az egyik ponton erősebbé, a másikon gyengébbé tette – és ezek egy másodkézből elmondott történet ismertetőjegyei, nem egy első forrásból származó beszámolóé. Végül mindketten ettek a fáról, és Isten eljött a nap hűvösén, hogy számon kérje őket. Megkérdezte Ádámot: *„Talán arról a fáról ettél?"* és a válasz ez volt: *„Az asszony, akit TE adtál mellém, AZ adott nekem a fáról, és ettem."* Aztán Isten megkérdezte az asszonyt, és ő így felelt: *„A KÍGYÓ csalt meg engem, és ettem."* Kérlek, figyeld meg a szavakat, amelyeket nagybetűvel írtam.

69 Véleményem szerint jogos ezt a két választ egymással szembeállítani, mert bennük utalást találunk arra, ami következik. Mindketten megvallják: *„Ettem",* és mindketten igazmondóan megnevezik azt a *közvetlen* befolyást, amely az evéshez vezetett. Eddig egyenlő helyzetben vannak. Ádám azonban kényszert érez, hogy többet mondjon. Az Éva által bekövetkezett bűnesetének volt egy elsődleges oka: a Sátán. Ádám azonban nem említi a Sátánt, mint Éva; és mégsem hallgat egy elsődleges okról: egyenesen Isten szemébe vádolja Istent, hogy Ő maga ez az elsődleges ok – azzal, hogy mellé adta az asszonyt. És a legrosszabb az egészben az, hogy a Sátán jelen volt a beszélgetésnél, vagy a közelben volt, és nem lehetett figyelmen kívül hagyni – vagy csak szándékosan –, ha már feltétlenül meg kellett említeni egy elsődleges okot. A Sátán éppúgy örülhetett Ádám Istennel szembeni magatartásának és annak, hogy burkoltan ostobasággal vádolta Istent, mint Ádámnak a vele, a kísértővel szembeni magatartásának, mert megvédte őt a vádaktól. Nem erre az eseményre, Ádámnak erre a viselkedésére utal Jób (Jób 31,33), amikor így panaszkodik: *„Ha eltakartam, mint Ádám, az én vétkemet, hogy elrejtsem keblembe az én bűnömet …"?* Dr. Lange azt mondja (lásd 36. bek.): „Ádámnak egy létező gonosz hatalommal szemben kellett őriznie és oltalmaznia [a kertet]." Talán nem ez az oka annak, hogy Ádám nem említi a Sátánt, aki be tudott jutni?

> *„Ádám egyenesen Isten szemébe vádolta Istent, hogy Ő maga az elsődleges oka a bűnesetnek – azzal, hogy mellé adta az asszonyt."*

70 A rendeltetés szörnyű szó. Egy ember sorsát egy pillanat döntése egész életére meghatározhatja, és ez a döntés – hacsak nem kér isteni beavatkozást – a következő nemzedékekben utódai természetes hajlamává válhat. Az Írásban ez az izraeliták és az edomiak leckéje. Ézsau élete tiszteletreméltóbbnak tűnt Jákób életénél, egészen Jákób történetének egy bizonyos pontjáig. Amikor azonban Ézsau két út elágazásánál állt, a testi felüdülést választotta elsőszülöttségi joga árán (1Móz 25,29–34). Jóval később Jákób is két út elágazásához érkezett, és még annak veszélyével is, hogy egyedül és felkészületlenül lepi meg bátyja gyilkos támadása, egész éjjel tusakodott az isteni áldásért (1Móz 32,25–33), és elnyerte azt. Isten már e kettő születése előtt látta, milyen döntéseket fognak hozni, és ennek az előzetes tudásnak megfelelően tette meg „kiválasztását". Isten most – ezúttal Ádám és Éva döntései alapján – „kiválasztásra" készül, éppen úgy, mint később a történelemben, amikor Jákóbot választotta ki az eljövendő Messiás ősatyjául.

71 Ádám gonosz döntést hozott. A kígyó oldalára állt, és Isten rágalmazója lett. Éva viszont a Sátán jelenlétében leleplezte a Sátán jellemét, és így ellenségeskedést szerzett maga és a Sátán között. Ami következett, Éva jobb választásának természetes következménye volt. Isten elhatározta, hogy az asszonyt

még messzebbre vonja el a Sátántól. Így szólt a Sátánhoz: *„És ellenségeskedést szerzek közötted és az asszony között”* (3,15). Lényegében ezt mondta ezzel: „Ő úgy döntött, hogy szakít; én tágítani fogom ezt a szakadást.”

Sokat elmondtak már az ezután következő dicsőséges ígéretről, de álljunk meg, és gondoljuk meg, hogy egyes írásmagyarázók nem találnak benne több jelentést, mint hogy mindig természetes ellenségeskedés lesz az ember és az alacsonyabb rendű állat, a kígyó között!

72 Nem szabad elfelejtenünk, hogy Isten ezen a ponton ellenségeskedést szerzett a Sátán és az asszony között. Ez nagyrészt megmagyarázza a bajok egész sorát, amelyet a következő vers (3,16) megjövendöl, ami a hagyományos nézet szerint persze annak következménye, hogy Éva behozta a bűnt a világba, amikor evett a tiltott gyümölcsből, és a férjének is adott belőle. A Sátán ellenségeskedése az oka a nő szenvedésének. Erről a pontról a későbbi leckékben több világosság következik.

73 *„A te magod között és az ő magva között”,* teszi hozzá Isten ezekhez a Sátánhoz intézett, az asszonyra vonatkozó szavakhoz. Az „Isten egyetemes atyaságának” és az „emberek egyetemes testvériségének” ma szokásos hangsúlyozása ellenére, amely részben igaz, nekünk, akik az Írást tekintélynek tartjuk, nem szabad elfelejtenünk, hogy a Sátánnak is, éppúgy, mint Istennek, vannak gyermekei – erkölcsi és lelki bűnelkövetők – az emberek között. *„A jó mag az ország fiai, a konkoly pedig a gonosz fiai.”* A Jn 6,70-ben ezt olvassuk: *„Nem én választottalak-e ki titeket, a tizenkettőt? És közületek egy ördög.”* Amikor a zsidók kijelentették: *„Egy Atyánk van, az Isten”,* Jézus így felelt: *„Ha Isten volna a ti atyátok, szeretnétek engem. … Ti az atyától, az ördögtől vagytok”* (Jn 8,41–44). Még a szeretet apostola, János sem mondja, hogy minden ember Isten gyermeke, hanem figyelmeztet: *„Fiacskáim, senki se vezessen félre titeket! Aki az igazságot cselekszi, igaz, amint Ő is igaz. Aki a bűnt cselekszi, az ördögből van, ... Erről ismerhetők fel az Isten gyermekei és az ördög gyermekei”* (1Jn 3,7–8.10). Isten nem fogadja be és nem ismeri el saját gyermekeinek egy elbukott egyház meg nem újult „fattyú” gyermekeit (Zsid 12,8).

74 *„Ő* [az asszony magva] *összezúzza a fejedet, te pedig, te az ő sarkát fogod összezúzni.”* Régebbi fordításokban felszólító értelmű ige áll (németül: „soll”), de a világosság kedvéért mindkét helyen jövő időnek (németül: „wird”) kell állnia. Ezek jövő idejű alakok, nem felszólító módok. Isten nem parancsolja meg a Sátánnak, hogy összezúzza az asszony utódjának sarkát; csak megjövendöli, hogy ezek a dolgok be fognak következni. A prófécia különösen a Sátán nagy ellenségére, Jézus Krisztusra vonatkozik, aki Szűz Máriától született; de vonatkozik minden hívőre is, mert Pál apostol azt mondja (Róm 16,20): *„A békesség Istene pedig hamarosan eltiporja a Sátánt a lábatok alatt”.* Ezt a témát következő leckénkben folytatjuk.

11. lecke – ÉVA ÉS RÁGALMAZÓI

82 Ha e könyv terjedelme megengedné, Payne-Smith kanonok kommentárjához más kommentátorok érdekes hozzászólásait is hozzáfűzhetném, amelyek Éva azon hitével foglalkoznak, hogy Kain volt az Eljövendő, a Messiás. Különösen értékesek Dr. Peter Lange, a bonni egyetem tanára, valamint kiadója és fordítója, Dr. Tayler Lewis kommentárjai. Ez utóbbi ezt írja: „Éva tévedése, hogy a kifejezést olyasvalakire alkalmazta, aki inkább az Antikrisztus, mint a Megváltó előképe volt, nem kellene, hogy minket, akiknek a szövetség Istene olyan transzcendensen más lényként jelentetett ki, annyira megbotránkoztasson, hogy az befolyásolja a szöveg értelmezését. Éva ismeretének korlátozottsága és talán az, hogy nem tett kellő különbséget az isteni és az emberi között, annál erősebb fénybe állítja reménységének

intenzitását és szavainak szubjektív igazságát. Ha akkor fennmaradt szavai nem tartalmaztak volna utalást az asszony megígért magvára, a racionalisták kétségtelenül annak bizonyítékaként hozták volna fel, hogy semmit sem tudhatott egy ilyen próféciáról, és hogy ezért az 1Móz 3,15-öt és az 1Móz 4,1-et különböző szerzőknek kellett írniuk, akik nem tudtak egymásról, vagy ellentmondtak egymásnak."

83 Nemcsak Ádám, hanem elsősorban maga Isten Igéje mondja, hogy Éva *„minden élőnek anyja"* volt. Delitzsch ezt jegyzi meg ehhez: „Az ígéret valóban az asszony magváról beszél. A halállal szemben, amely fenyegeti, az asszony Ádám számára mindkettőnek a biztosítékát jelenti: az emberi faj fennmaradását és győzelmét is." Azt a szempontot, hogy minden hívő „az asszony magva", Dr. Monroe Gibson ezzel a kérdéssel kommentálja: „Ki az ő magva?", és így felel: „Sok felületes olvasó úgy gondolja, hogy az ő magva az egész emberiség. Bizonyos értelemben természetesen az egész emberiség »az asszony magva„, de ha az egész emberiséget magában foglalja, akkor mit jelent a kígyó magva? Nem teljesen nyilvánvaló, hogy "az asszony magva„ nem jelentheti az egész emberiséget, hanem egyszerűen azokat, akik nemcsak szó szerint, hanem lelkileg is "az asszony magva„, azokat, akik a jó oldalán, Isten és az igazság oldalán állnak? Akik ellenkező lelkületűek, azok a kígyó magva, "az ördög gyermekei„. Ugyanígy, amikor azt olvassuk: *"Ádám Évának nevezte el a feleségét, mert ő lett minden élőnek anyja„* [3,20], a legtöbb olvasó úgy érti, hogy ő volt minden ember anyja. De miért adott volna neki olyan nevet, amely ilyen magától értetődő dolgot mond ki? Ha viszont az "élőket„ lelki és szó szerinti értelemben is úgy értjük, mint azokat, akik "élnek az Istennek„, akiké lesz az az "élet„, amelyet Isten az Ő Fia által ad, milyen szépen összeillik akkor minden utalás! "Az asszony magva„, "az élők anyja„, "Ádám nemzedékrendje„. Szigorúan véve a héberben nincs jelen idő, csak múlt és jövő. Ha tehát a jövő időt használják, az jelentheti a jövőbe folytatódó jelent is. Így itt nemcsak az áll, hogy "ellenségeskedést fogok szerezni«, hanem az is: ellenségeskedést szerzek közötted és az asszony között. A munka elkezdődött ... Ő az őstípusa és képviselője mindazoknak az egyéneknek, akik Isten gyülekezetét alkotják." (*The Ages before Moses,* 122. o.).

84 Hasonlítsunk most össze négy igehelyet a sok közül, amelyeket kiválaszthattam volna. Isten így szól Ábrahámhoz (1Móz 22,16–18): *„Magamra esküszöm … a te magodban nyer áldást a föld minden nemzete, mivelhogy engedtél szavamnak"*. Izsákhoz így szól: *„A te utódaidban nyer áldást a föld minden nemzete, mivelhogy Ábrahám engedett szavamnak, és megtartotta rendelkezéseimet"* (1Móz 26,4–5). Jákóbhoz ugyanezt mondta (1Móz 28,14). Dávidhoz így szól: *„Akkor felállítom utánad utódodat … és megerősítem trónját mindörökre"* (1Krón 17,11–12). Aztán a Gal 3,29: *„Ha pedig a Krisztuséi vagytok, akkor Ábrahám utódai vagytok, és az ígéret szerint örökösök."* Különleges megtiszteltetés volt-e Ábrahám, Izsák, Jákób és Dávid számára, hogy az emberiségre alászálló áldásfolyam részeiként említik őket? Akkor jó, ha emlékezünk rá, hogy ennek az áldásnak a forrása (emberi oldalról) Éva, akiről Isten ezt mondta a Sátánnak: *„Ellenségeskedést szerzek közötted és az asszony között; ... az ő magva ... összezúzza a fejedet".* Az ígéret éppúgy megtiszteli Évát, mint Ábrahámot, Izsákot és Jákóbot, és ez a megtiszteltetés más okból nem juthatott volna osztályrészéül, mint azoknak, tudniullik a benne talált kiválóság okán.

85 Következő leckénkben megmutatom, hogy az ÚSZ azt tanítja, hogy Ádám volt az, nem Éva, aki a bűnt és a bűn által a halált behozta a világba. De hogyan magyarázható akkor Éva jellemének ez a megrágalmazása? Hol van a gyökere? Úgy gondolom, a válasz ezekre a kérdésekre meglehetősen egyszerű. Történelmileg nézve a nő mint minden rossz forrása elleni legkorábbi határozott vád a pogány görög Pandora-mítosz. Hésziodosz szerint, aki Kr. e. 800 körül élt, Jupiter dühös volt, mert Prométheusz (neve azt jelenti: „előrelátás") tüzet lopott az égből, és bosszúból megparancsolta Héphaisztosznak, hogy alkosson egy szép nőt. Minerva minden adománnyal felékesítette, és Pandórának (jelentése: „mindennel

megajándékozott") nevezték el, Merkúr azonban csalárd lelket adott neki. Epimétheuszhoz („utólagos gondolat") vitték, aki a figyelmeztetések ellenére, Prométheusz távollétében fogadta. Amikor befogadták az emberek közé, Pandóra kinyitott egy edényt, és kiengedte az emberiség minden baját, a csalóka reménység kivételével. Ennek a mítosznak sok változata van, de mind egy nézetet tanít: a nő az emberi bajok forrása.

86 A két szövetség közötti korszak, az ÓSZ és az ÚSZ közötti idő a zsidó történelemben a „keveredés ideje" volt, mert a zsidók igyekeztek az ÓSZ tanításait és a zsidók szokásait összhangba hozni a görög pogánysággal. Farrar főesperes[3] elmondja, hogy „Palesztinát abban az időben görög városok gyűrűje vette körül, amelyekben sok zsidó szabadon keveredett a pogány lakossággal. Magában Jeruzsálemben is egy gazdag és hatalmas párt növekszik, amely szoros kapcsolatban áll Szíria és Egyiptom görög királyaival. A görög élet és irodalom bájaitól elbűvölve hellenisztikus eszményeket akartak átvenni, és el akarták törölni a zsidó élet és hit leglényegesebb megkülönböztető jegyeit. Ezt a félig hitetlen korszakot »a keveredés napjainak« nevezték."

87 Nem szokatlan tehát, hogy ebben az időben megpróbálták összebékíteni Pandóra mondáját és Mózes első könyvének Évától szóló beszámolóját; és Évától mint a gonosz forrásáról a legrégebbi fennmaradt utalás az *Ecclesiasticus vagy Jézus, Sirák fia* néven ismert apokrif könyvben található. Ezt a könyvet, egy bizonytalan keletű palesztinai iromány eredetileg, valószínűleg Kr. e. 250 körül, héberül írták, de már korán lefordították görögre Egyiptomban, és a következő szavakat tartalmazza: „Asszonytól ered a bűn kezdete, és általa halunk meg mindnyájan." (25,24). Tennant elmondja, hogy „Jézus, Sirák fia a bűnesetről szóló talmudi tanítás előfutára" volt.[4] Mindjárt szemelvényekben megmutatom, mit mond ez a talmudi tanítás Évától – ezért kérlek, ne felejtsétek el ezt a pontot.

> *„Évától mint a gonosz forrásáról a legrégebbi fennmaradt utalás az Ecclesiasticus vagy Jézus, Sirák fia néven ismert apokrif könyvben található."*

Későbbi zsidó szerzők részletesebben kitérnek Éva vétkére. Különösen Alexandriában próbálták összhangba hozni a Szentírást a görög pogány tanításokkal. A keresztény teológia kárára, miután Alexandriában elkészült az ÓSZ görög változata (elkezdve Kr. e. 285-ben), ezeket a zsidó, nem ihletett iratokat, amelyeket *„apokrifeknek"* neveznek − mindet görögül, nem héberül írták − felvették ebbe a változatba, amelyet a héber iratok kizárásával használt a gyülekezet. Sok egyházatya kötelező érvényűként idézte az apokrifeket; és mindannyiukra hatottak tanításaik. Így könnyen megesik, hogy a mitológiai Pandóra jellemét Évának tulajdonítják. Éva jelleméről egyetlen kijelentés sem vezethető vissza régebbre, mint a „keveredés napjaira".

88 Iréneusz, Kr. u. 177-ben Lyon püspöke, Ben Szira és más zsidók tanításával összhangban ezt mondja Évától: „Mivel engedetlenné lett, a halál okává tétetett, mind önmaga, mind az egész emberiség számára." Néhány évvel később azonban a karthágói Tertullianus különösen szigorú; Éva bűnét minden keresztény nőn megtorolja, ezekkel a szavakkal: „És nem akartad tudni, hogy Éva vagy? Isten ítélete nemed fölött még most is él ebben a világban; akkor tehát a bűnödnek is tovább kell élnie. TE VAGY AZ, AKI BEJÁRATOT NYITOTTÁL AZ ÖRDÖGNEK, te törted fel annak a fának a pecsétjét, te hagytad cserben először az isteni törvényt, te vagy az is, aki elcsábította azt, akihez az ördög nem tudott közel férkőzni. Ilyen könnyen földre terítetted a férfit, Isten képmását. A te bűnöd miatt, vagyis a halál miatt kellett Isten Fiának is meghalnia." De vajon az emberiség az asszony nélkül megérte volna-e valaha, hogy Isten Fia eljöjjön a világba, hogy meghaljon, vagy hogy prédikáljon a férfiaknak?

89 Korunk teológiai nézetei közül sok Tertullianus alakító kezéről tanúskodik, mert, hogy *Lippincott's Biographical Dictionary* tömör megállapítását használjam: „Nagy befolyásra tett szert kora keresztényei között". Irodalmi műveiből nem kevés maradt fenn mind a mai napig. Ha valaki a nőnek ilyen szemléletéből indul ki (amely szerint a nő tartós „bűne" miatt ki van zárva a Krisztus bűnt eltörlő áldozatának érdemeiből való részesedésből), nem csoda, hogy a következő igehelyet, amelyet megvizsgálunk (1Móz 3,16), a Talmud és Tertullianus tanításával összhangban Istennek az egész női nem fölötti örök átkaként értelmezték.

46. lecke – FÖLÖSLEGES MENTEGETŐZÉSEK A PÁLI LOGIKA MIATT

346 Mi az alternatívánk most ahhoz a felfogáshoz képest, hogy Pál egy nagy szükséghelyzetnek megfelelő tanácsokat ad − és hogy *nem* a nő tartós hallgatása és alárendelődése mellett száll síkra? A kommentátorok szerint arra a kijelentésre fut ki, hogy az apostol, aki egyfelől annyi időt szánt arra, hogy a judaisták „zsidó meséi" ellen harcoljon, másfelől maga is nagyon mélyen ennek az iskolának a hatása alatt állt, − mert elkerülhetetlenül az az ábrázolás adódik, hogy Pál itt bőkezűen él komolytalan zsidó szofisztikával, hacsak nem arra a következtetésre jutunk, hogy *mások* szőtték át Pál tanítását önző szofisztikával. Kálvin például ezt írja arról az érvről, hogy „Ádám formáltatott először": „Az az ok azonban, amelyet Pál erre megad, tudniillik hogy az asszony a második helyen állt a teremtés rendjében, nem tűnik nagyon erős érvnek alárendelődése mellett, mert Keresztelő János időrendben Krisztus előtt volt, és mégis rangban messze alatta állt", − és Kálvin hozzátehette volna: „Minden férfinak van anyja, akit őelőtte alkottak, és mégis alacsonyabb rendűnek tekintik." Vagy ha Pál az eredeti teremtési aktusra utalt: „A teheneket a férfiak előtt alkották – sőt még a teológusok előtt is −, tehát a férfiaknak alá kell rendelődniük a teheneknek." Én a magam részéről inkább hajlok arra, hogy feltételezzem: a kommentátor élt méltatlan szofisztikával, mintsem hogy elhiggyem, hogy Pál tette ezt.

347 Ha azt a nézetet követjük, hogy Pál rabbinikus tanításokat kényszerít ránk, akkor, ahogyan Kalisch írja, „az Újszövetség ... még szigorúbb, mint az Ószövetség; mert míg az asszonynak megparancsolja, hogy »csendességben, teljes alávetettséggel tanuljon, de ne tanítson, és ne igényeljen uralmat a férfi fölött, hanem hallgasson«, az Ószövetségben a legmagasabb tanítói tisztségre is bocsátották, a prófétákéra, mint Mirjámot, Déborát és Huldát." Én azonban inkább elhinném, hogy a kommentátor téved, mintsem hogy az „evangélium" – „örömhír" − fogalma a nőknek olyan módon hirdessen elnyomást, amilyet az ószövetségi törvény szerint nem kényszerítettek rájuk.

348 A kommentátor, aki elégedett Pál *utasításaival,* de kényelmetlenül érzi magát az *érvelésmódja* miatt, néha megpróbálja mentegetni Pált. Prof. Reynolds ezt mondja a 13. vershez: „Ez az érv a mi fülünknek erőltetettnek hangozhat, amikor arra használják, hogy rosszallják a nők szellemi felsőbbrendűségre való igényét. Akkoriban azonban bevett módszer volt, hogy szinte minden filozófiai nézet konkrét kifejezését az Írásban keressék és találják meg." Ez nagyon bölcsen hangzik. Én azonban ahhoz vagyok szokva, hogy higgyem: a Szentlélek indította a páli iratokat; és nem hiszem, hogy a Léleknek rabbinikus badarságokat kellett tanulmányoznia, hogy okot találjon a nők hallgatására és alárendelődésére. A józan okok hiánya valóban végzetes lehetett, mielőtt Pál megelégedhetett volna olyan érvekkel, amilyeneket itt neki tulajdonítanak!

349 Az apostolnak, aki erőteljes logikával írta meg a római levelet, és aki a zsidókhoz írt levél világos érveit vagy maga írta, vagy tanítója volt annak, aki írta, nem volt szüksége arra, hogy olyasmihez folyamodjon, amit ő maga megvetéssel „zsidó meséknek" nevezett − és amelyek elkerülésére intette Timóteust −, hogy ürügyet találjon a nők elhallgattatására. Ha el akarta volna hallgattatni őket, *becsületes*

oka lett volna rá, és megfelelő nyelvezetet tudott volna találni ennek az oknak a kifejtésére. Súlyos felelősség terheli azokat, akik Pált gúny tárgyává, a Bibliát pedig értékét illetően gyanú tárgyává teszik azzal, hogy Pál sánta mentegetésével próbálnak fenntartani szofizmákat. Egy pillanatig sem egyeznék bele abba, hogy az apostolnak, vagy általában a Bibliának mentegetésre volna szüksége. Mihelyt a kommentátorok készek feladni azt a kísérletet, hogy önző és előre kialakított következtetéseket bizonyítsanak, Pál szavai tökéletesen világossá és keresztény értelemben meggyőzővé válnak. Megmutattam, hogy Pál nem érvelt a nőnek a férfinak való alárendelődése mellett; azt sem állította, hogy Éva bűnösebb lett volna Ádámnál. Csak átmeneti „csendet" ajánlott a nőknek a gyülekezetben, mivel kedvezőtlen körülmények között különös veszély fenyegette a gyülekezetet és a nőt. Folytak a néróni üldözések, és a keresztény nők erénye veszélyben volt.

> *„Ha Pál el akarta volna hallgattatni a nőket, becsületes okot hozott volna fel rá, és megfelelő nyelvezetet talált volna ennek az oknak a kifejtésére."*

350 Prof. Ramsay mégis tovább ragaszkodik ahhoz a következtetéshez, hogy Pál minden nőt minden időkre el akart hallgattatni és alá akart rendelni, és (*The Expositor*-ban, 1909) Pál itteni nyelvezetét így nevezi:

> *„... különös példája annak, ahogyan a zsidók szokás szerint az Írásból vezettek le érveket, és ahogyan elcsavarták és kínozták szavait, hogy alátámasszák az általuk képviselt véleményeket. Még ott is, ahol Pál olyan igazságot fejez ki, amelyet közvetlen és csalhatatlan intuícióval világosan lát, néha olyan érveket hoz fel az Ószövetségből, amelyek nekünk nagyon mesterkéltnek és érvelésként meglehetősen értéktelennek tűnnek. A zsidó gondolkodás egészen másképpen érvelt, mint mi; és érvelési módjával gyakran elidegenít bennünket. A nézet igazságát azonban nem szabad összetévesztenünk az érvelés érvényességével, és nem szabad arra a következtetésre jutnunk, hogy mivel az érv olyan kevéssé meggyőző, ezért a nézet is igaztalan. Ennek megfelelően az Ádám és Éva viselkedéséből adódó érvet félretehetjük mint gondolkodásunk számára nem vonzót és számunkra alig érthetőt. És amennyiben érthető, a mai olvasók ítélete szerint nem erősítheti Pál ügyét. Pál ügye azonban teljesen független az érveléstől."*

351 Nagyon örülök, hogy „a mai olvasók ítélete szerint" a nők alárendelődésének és hallgatásának ügyét nem erősítette meg az az érvelés, amelyet Pálnak *tulajdonítanak,* mert most reménység ébred bennem, hogy a kommentátor hamarosan felismeri: egy ilyen gyenge érvelés egyáltalán nem Páltól származik, hanem a páli szavak meghamisítóinak műve. Nem Pál csavarta el az Írást, hanem emberek csavarták ki Pál érveit az Írással való összhangból. Van azonban remény, ha az írásmagyarázók egyszer elkezdik felismerni a nyelvezet kicsavarását. Prof. Ramsay abból indul ki, hogy Pál érvelése rossz, de a rossz érvelésből levont következtetése igaz. Csakhogy rossz fa nem teremhet jó gyümölcsöt. Ha egyszer felismerik, hogy a férfinak a nő fölötti uralma olyan tulajdonhoz hasonlít, amelyet hibás tulajdonjogi okirattal szereztek, a férfiak nem tudnak harcolni bűnös lelkiismeretük ellen; a nő oldalán pedig ott van Isten. Ebből arra következtetünk: a két lehetőség közül – vagy (1) elfogadni, hogy Pál valami egészen más mellett érvelt, vagy (2) azt állítani, hogy Pál becstelenül érvelt, amikor (a nő hallgatása és alárendelődése érdekében) elcsavarta az Írást – sokkal tiszteletteljesebb Pállal szemben és sokkal több hódolatot mutat Isten és az Ő Igéje iránt, ha az utóbbi nézetet elutasítjuk, az előbbit pedig elfogadjuk.

352 Megmutattam, hogy Pálnak a nőkről Timóteushoz intézett szavaiban összefüggő, helyénvaló jelentés található, egészen ellentétben azzal az elképzeléssel, hogy rabbinikus szofisztikát vinne tovább. Prof. Ramsay azonban – hogy más, hasonló nézeteket ne is idézzek – „mesterkélt, különös érvelésmóddal"

vádolja Pált, amellyel azt a (rabbinizmusból átvett) tanítást akarta volna alátámasztani, hogy a nő alá van rendelve a férfinak. Senki sem tagadhatja, hogy mesterkélt, különös érvelésmódot alkalmaztak, hogy e Timóteus-szöveg segítségével egy ilyen tanítást keresztülvigyenek. Ez nyilvánvaló. Azt azonban tagadom, hogy Pál volna a hibás abban, hogy Isten Igéjét meghamisították. A hibát a korai egyházon belüli „judaistákban" látom; és a férfi kommentátorok (talán öntudatlanul) önző okokból átvették a „judaistáknak" ezt a kész, mesterkélt, különös érvelését, akiknek a gyülekezetre gyakorolt káros befolyása ellen Pál maga egész szolgálata során naponta harcolt. Így figyelmeztetett rájuk és jövendölt róluk: *„Tudom, hogy eltávozásom után kegyetlen farkasok jönnek közétek, akik nem kímélik a nyájat"* (ApCsel 20,29). Számtalanszor ostorozta őket és tanításaikat több levelében; és Pál után Péter is figyelmeztette a keresztényeket azokra, akik Pál leveleinek szavait „a saját vesztükre elcsavarják" (2Pt 3,15.16).

353 Pál ezt mondja magáról a 2Kor 4,1.2-ben: *„Ezért, mivel ez a szolgálatunk van, … lemondtunk* [mi] *a szégyenletes titkos dolgokról, nem járunk ravaszságban, és nem hamisítjuk meg Isten Igéjét."* Ahhoz tehát, hogy elfogadjuk azt a nézetet, hogy Pál „mesterkélt, különös érvelésbe" esett, amilyen akkoriban a „judaistákat" jellemezte, sokkal többet kell elhinnünk annál, mint hogy Pál „elcsavarja és kínozza az Írás nyelvezetét" (hogy Prof. Ramsay szavait használjam). El kell hinnünk, hogy a Szentlélek, aki Pál iratait ihlette, átadta a helyét egy hazug léleknek, és hogy Pál, amikor ezt a kijelentést megfogalmazta önmagáról, nem volt őszinte; nekem azonban nincs ilyen véleményem Pálról.

47. lecke – ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK ARRÓL, HOGY A FÉRJ A FEJ

354 Ha tehát az, hogy a férj a fej, nem a férfi uralmát jelenti, miért szólítják fel a feleséget, hogy „vesse alá magát" a férjének, és nem a férjet, hogy a feleségének? Azért, mert az „alávetés" szó tulajdonképpeni jelentése nem a szolgai függésre, hanem a megbékélésre vonatkozik. Ahol igazságtalanság uralkodik, vagy feltételezhető, a keresztény módszer mindig az, hogy a hátrányos helyzetűt arra intik, hogy törekedjen a békességre, ha lehetséges, amíg a gonosztevő jobb belátásra nem tér. Olvasd el ehhez a ponthoz az 1Pt 2,18–23-at: figyeld meg az átmenetet a 3,1-hez, különösen a „hasonlóképpen" szót. Az „alávetés", amelyet megkövetelnek, egy önfejű, hitetlen férjre vonatkozik. Így inti Pál apostol is az efézusi levél 5. fejezetében a feleséget, aki valószínűleg inkább szenved igazságtalanságot, kötelességek egy sorára, amelyeket az „alávetés" szó foglal össze, a férfit pedig kötelességek egy másik sorára, mert ő az, aki inkább hajlik az elnyomásra. A férjnek azt a szeretetet kell tanúsítania, amely a másik javáért odaadja magát.

355 A kommentátor azonban félreérti Pál *szándékát,* amellyel az „alávetés" szót használja. Ezt a következőképpen lehet szemléltetni: Kínában az anyák évszázadok óta kényszerítve érzik magukat, hogy elkössék lányaik lábát, hogy felkészítsék őket a házassági piacra. Ez a szokás most a keresztény vallás emberséges hatásai előtt meghátrál, és az anyák családjuk férfiainak támogatásával megtagadják lányaik lábának elkötését, és gyakran a saját lábukról is leveszik a kötést. A szabad láb azonban *egy* dolog annak a lánynak, akinek a lábát *soha* nem kötötték el, és egészen más dolog az anyának, akinek a lába *évek óta el van kötve.* Ennek az az oka, hogy éppen azok a kötések, amelyek a lábat annyira legyengítették és megnyomorították, idővel a meggyengült végtagok *nélkülözhetetlen támaszává* váltak; így a misszionárius orvosnőnek, amikor kioldja a kínai anya lábát, le kell vennie a régi kötéseket, és *aztán friss kötéseket kell feltennie,* – ezúttal úgy, hogy minden egyes lábujjat a saját sínjéhez köt, – csak addig, amíg a lábat meg lehet szabadítani minden támasztól.

356 Ez utóbbi ugyan szintén kötözés, de *ellenkező szándékkal* történik, mint az eredeti lábelkötés. Az elvesztett szabadság helyreállításáról van szó, míg a régi eljárás agresszíven és támadóan rabolta el a sza-

badságot. Egyébként természeténél fogva olyan eljárás, amely teljesen alkalmatlan annak a lánynak, akinek a lábát soha nem kötötték el. Igazságos vagy igaz volna-e most az orvosnő által végzett, a teljes szabadságra irányuló *ideiglenes kezelés* miatt feltételezni, hogy az orvosnő előnyösnek tartja a lábelkötést? Pált azonban éppen ilyen értelemben értelmezték félre azok, akik a férfiuralmat akarják igazolni. Figyelmen kívül hagyják Pál kimondott célkitűzését; hallgatnak más helyeken tett világos kijelentéseiről *„Isten gyermekeinek dicsőséges szabadságáról";* megvetik azokat a figyelmeztetéseket, amelyekkel Pál a szavait védi, és kiforgatják értelmüket.

357 Az olyan kijelentések, mint *„Nincs zsidó, sem görög; nincs rabszolga, sem szabad; nincs férfi és nő",* az ő felfogásuk szerint csak csekély tekintélyt hordoznak; de mivel Pál kétszer emlékeztette a nőt arra, hogy a férje a „feje" („támasza", lásd 282. bek.), ezek az írásmagyarázók tartósan vissza akarják rakni a nőkre az elnyomás terheit, amelyeket Pál le akart venni meggörnyedt hátukról. Az apostol szándékának ez a hamis ábrázolása sok embert késztetett arra, hogy tiszteletlenül gúnyolja a Bibliát és Pált; és ezért azok viselik a felelősséget, akik meghamisították azt, amit Pál gondolt. Pál nem mint „vén agglegény" beszél, hanem mint Isten szócsöve. Nem is egy rabbinikus képzés mérgező leheletének hatása alatt munkálkodik. Pál a Szentlélek befolyása alatt beszél, és azok, akik helyesen akarják érteni, a Lélek segítségével könnyen megérthetik. Szavainak minden más ábrázolása tiszteletlen.

358 Az apostol, aki felismeri a nehézségeket egy pogány kormányzat és a nőkkel szemben igazságtalan polgári törvények alatt, most először azt jelenti ki, hogy a gyülekezeten belül el kell távolítani az elnyomás kötéseit, de a házasság kötelékét gondosan meg kell őrizni (*„Tisztességes legyen a házasság mindenben."*); a feleségeknek türelmesnek kell lenniük; a férjeknek pedig – hogy a képnél maradjunk – mintegy egyes sínekként kell szolgálniuk minden megtört és összetört asszony számára. A keresztény szeretet forradalmi etikája rövidesen minden továbbit elvégezne. Mint Mestere, Pál is azért jött, hogy evangéliuma által *„szabadulást hirdessen a foglyoknak",* − nem azért, hogy fogságot hirdessen a foglyoknak. Pál célja a nők számára, éppúgy, mint a férfiak számára, *„Isten gyermekeinek dicsőséges szabadsága",* és ezt sokféle tekintetben újra meg újra kifejti; és ha a nők egyszer elérik ezt a célt, a *módszer* elavulttá és jelentéktelenné válik. Keresztény országokban, igazi keresztény háztartásokban helytelenek a feleségnek szóló külön rendelkezések, hogy „vesse alá magát" a férjének, − a módszer elvégezte a munkáját; az elnyomás eltűnt; a szabadság megvalósult.

359 Nézzük meg most az Ef 5,22-t: *„Ti feleségek, [vessétek alá magatokat] a saját férjeteknek, mint az Úrnak."* Figyeld meg először, hogy a szögletes zárójelbe tett szavak nincsenek meg az eredeti szövegben. A feleségekre ugyanaz a kötelezettség hárul, amely a 21. versben már minden keresztényre, és ez nem azt jelenti, hogy a feleség kötelességeit meghatározatlan mértékre terjesztik ki, hanem hogy korlátozzák. A forma megfelel a Kol 3,18-nak, ahol ugyanezt a kötelességlistát találjuk: *„… amint illik az Úrban".* Pál számára az alávetés túllépheti annak mértékét, ami „illik". Mert amikor hamis atyafiak jöttek hozzá, és rossz tanácsot adtak neki, kijelentette: *„Ezeknek egy órára sem engedtünk alávetéssel."* Igen, ez az apostol, aki minden hívőt arra tanított, hogy „vessék alá magukat egymásnak", ahogyan Péter is tette (1Pt 5,5), még Péterről is azt mondja: *„szemtől szembe ellenálltam neki, mert magatartása miatt elítélendő volt"* (Gal 2,3–5.11). *Fenntartás nélküli* alávetést egy másik embernek a Biblia soha nem rótt sem a férfi, sem a női keresztényre.

> *„Fenntartás nélküli alávetést egy másik embernek a Biblia soha nem rótt sem a férfi, sem a női keresztényre."*

360 John Milton költő egészen más tanítást képvisel a nők számára, mint Pál apostol:

> *“To whom thus Eve, with perfect beauty adorn’d:*
> *‘My author and disposer, what thou bidd’st*
> *Unargued I obey: so God ordains;*
> *God is thy law, thou mine; to know no more*
> *Is woman’s happiest knowledge, and her praise.’”*
> *[Akinek Éva, tökéletes szépséggel ékesítve, így szól:*
> *»Szerzőm és parancsolóm, amit te megparancsolsz,*
> *Vita nélkül megteszem: így rendeli Isten;*
> *Isten a te törvényed, te az enyém; többet nem tudni,*
> *Ez a nő legboldogabb tudása és dicsérete.«]*

Egy ilyen tanítás a férfit Isten helyére teszi. Ez az Antikrisztus lelke, aki *„beül az Isten templomába, és Istennek mutatja magát”* (2Thessz 2,4). A nőt is arra a bűnre tanítja, amely Isten szemében minden bűn közül a legutálatosabb: a bálványimádásra.

361 Ha az apostol a férjekre mint olyanokra nem ró ki kifejezetten „alávetést”, annak az az oka, hogy még fontosabb kötelességeket akar a férj szívére helyezni. Az efézusi levél e szakaszának 23. versében azt mondja neki, hogy Urához hasonlóan legyen felesége számára *„a test megmentője”.* Milyen szabadnak és ártatlannak kívánja Pál a feleséget! A 25. vers teljes önmegtagadást tanít az asszonyért, Krisztus példája szerint. A 26. vers arra tanít, hogy a férj a saját megtisztított és megszentelt testi természete által *„megszentelje, megtisztítva”* felesége testét, hogy végül *„szeplő és sömörgőzés nélkül”* (27. vers) állíthassa Krisztus elé, − mentesen minden erkölcsi kártól, amelyet az ő viselkedése okozhatna. A 28. vers arra tanítja, hogy úgy szeresse a feleségét, ahogyan a saját testét szereti, azaz táplálja és ápolja. Az ellenkező viselkedés − a kéjvágyból fakadó elnyomás − azt jelenti, hogy gyűlöli. A 31. vers: a férfinak (nem a nőnek) kell mindenki mást elhagynia, és egyedül a feleségéhez ragaszkodnia (lásd 45–64. bek.).

362 A nő egyetlen évszázada a keresztény gyülekezetben az apostoli kor volt és egy kevéssel azon túl. Prof. Ramsay értékes könyvében, a *The Church in the Roman Empire*-ben ezt írja:

> *„A kereszténység egyetemes és katolikus típusa megszilárdult a nő jelentőségével és nyilvános szolgálatával szembeni ellenszenvében. Az ellenszenvből irtózat lett, és valószínű, hogy az ellenszenv egészen az első századig nyúlik vissza, és a második század közepe előtt irtózattá fokozódott.”*

Ennek az irtózatnak a növekedésével biztosak lehetünk abban, hogy minden elképzelhető erőfeszítést megtettek, hogy igazolást találjanak a nők hallgatására és alárendelődésére; és a „judaista” készen állt, hogy szolgáltassa a módszert: ficamítással és csavarással rávenni az Írást, különösen Pál szavait, hogy ilyesmit tanítsanak. Itt van néhány szóban annak a „mesterkélt, különös érvelésnek” a története, amely lehetővé teszi, hogy a Pál által előadott érvekből látszólagos következtetéseket vonjanak le; olyan érvekből, amelyek helyesen olvasva és elfogulatlan lélekkel értelmezve egészen más értékeléshez vezetnének Pál apostolról és a „nőkérdésben” képviselt tanításáról.

> *„A nő egyetlen évszázada a keresztény gyülekezetben az apostoli kor volt és egy kevéssel azon túl.”*

66. lecke – EGY KERESZTÉNY CSALÁD MEGALAPÍTÁSA

519 Az Ószövetség általában használt kronológiája (Usheré) szerint Ábrahám Kr. e. 1996-ban született, Sára pedig tíz évvel volt fiatalabb (1Móz 17,17). A hitnek ez a háznépe tehát körülbelül annyival élt

Krisztus előtt, amennyivel mi Krisztus után élünk. Ugyanez a kronológia Éva idejét, amikor a győztes magról szóló ígéret elhangzott, Kr. e. 4004-re teszi, és így Ábrahám és Sára idejét nagyjából félútra helyezi e nevezetes ígéret és az asszony magvának születése között.

520 Éva idejétől Ábrahámig (akit kezdetben *Abrámnak* hívtak) Isten láthatóan nem vette figyelembe a férfi magvát mint az eljövendő Messiás ősi vonalának részesét. Időközben az emberiség, legalábbis a világnak azon a részén, eltörölte az utódok női leszármazási vonal szerinti számítását; és sok minden eltűnt abból, ami az őskori női méltóságot jellemezte. Valamilyen módszerrel azonban fel kellett jegyezni az eljövendő Messiás nyomát – azon az általános kijelentésen túl, hogy Ő az asszony magva lesz; és most kezd derengeni a világosság arról a nemzetről, amelyhez tartozni fog, amikor megjelenik. Ugyanakkor Isten szándéka volt, hogy felkészítse ezt a nemzetet arra, hogy befogadja Őt.

521 Ábrahámot és feleségét, Sárát elhívta Isten, hogy menjenek el bálványimádó rokonaik közül (1Móz 12,1–5; Józs 24,2–3). Amikor megérkeztek Kánaánba, Isten elkezdte vallásos nevelésüket, hogy reménységeiket magasabb szintre emelje, és jövendő utódaikhoz kösse. Jól tesszük, ha gondosan tanulmányozzuk egy egykor pogány családnak ezt a felkészítését, amely minden időkre az igaz hit minden háznépének feje lett. Ezt a családot nyugodtan nevezhetjük az első keresztény családnak, mert arra tanították, hogy higgyen egy eljövendő Krisztusban (ahogyan Éva is tette), – éppúgy, ahogyan mi hiszünk egy Krisztusban, aki eljött, és vissza fog jönni.

522 Gyakran láttuk, hogyan építik fel azokat a nagyon magas épületeket, amelyek Amerika nagyvárosaiban oly számosak, és amelyek ma egyre gyakrabban jelennek meg az óceán mindkét partján. Szerkezetük egészen más, mint a kisebb épületeké. Először is sokkal több földet hordanak el, hogy helyet készítsenek egy mély és erős alapnak; aztán minden gerenda és szarufa vasból van, jól összeszegecselve, a hídépítés módjára. Isten a hit első háznépét a keresztény otthonok mindenkori mintájaként akarta megalapítani és felépíteni. Mélyre ásott, szilárdan lerakta nagy alapköveit, és épülete minden gerendáját jól összeszegecselte. Vizsgáljuk meg, hogyan járt el.

523 Isten olyan számos utódot ígér Ábrahámnak, mint az ég csillagai, és ugyanakkor egyetlen gyermek szülését sem engedi meg Sárának. Száz évre volt szüksége, hogy Ábrahámot felkészítse az apaságra, és kilencven évre, hogy Sárát alkalmassá tegye az anyaságra. *„Az istentelenek olyanok, mint a polyva, amelyet szétszór a szél”,* mondja Isten, és *„Ami testtől született, test az.”* Egy tekintélyes családot nem puszta polyvára alapítanak. A Biblia azt tanítja nekünk: Ha Isten számos utódot kíván, az utódok nemzésének szabályozását a saját ellenőrzése alá helyezi. Minden a minőségen múlik; az izmaeliták vagy filiszteusok nagy családja nem áldás a világ számára; és egy ilyen család amúgy is csak rövid életű; a bűn, a gonosztett és a háború hamar a pusztulás szélére sodorja.

524 *„Szárai pedig, Abrám felesége nem szült neki gyermeket”* (1Móz 16,1). Egyfelől ott volt az ígéret, hogy *„magod olyan lesz, mint a föld pora”* (1Móz 13,16), olyan számos, másfelől ott volt egy meddő asszony. Mit jelentett ez? Éppen ezt: Istennél a minőség minden, még ha a mennyiség is a kívánt cél. Ábrahámnál valószínűleg mindenekelőtt Sára szépségében való érzéki gyönyörűség állt az előtérben (1Móz 12,11–14), amely mögött a test kívánsága leselkedett, amely a pogány Abrámot arra vitte, hogy féltestvérét vegye feleségül; aztán ez összekeveredett egy jövőbe tekintő pillantással, amelyet Isten vezetése és ígéretei ihlettek, és Ábrahám örököst kívánt, akire a szerzett vagyont hagyhatja, és aki megörökíti a nevét (1Móz 13,2; 15,3). Ekkor Isten Kánaánnál szebb világokba emelte vágyait – *„az alapokkal bíró városba, amelynek építője és alkotója Isten”* (Zsid 11,10), és végül, miután teste minden érzéki kívánsággal szemben „elhalt” (Róm 4,19), fiú született – abból a szent kívánságból, hogy megáldja a vi-

lágot, Isten ígéretének beteljesedéseként, amely az ő magvát illette (1Móz 12,3; 22,18). Ez a szent kívánság megfelelt Isten kívánságának, hogy Ábrahám és Sára által megáldja a világot.

> *„Istennél a minőség minden, még ha a mennyiség is a kívánt cél."*

525 Az eset figyelemre méltó, és arra emlékeztet bennünket, hogy Rebekának, amikor Izsák feleségül vette, szintén nem adatott meg, hogy gyermeket szüljön, amíg a testi vágyat ki nem szorította a magasabb törekvés. Ábrahám ígéreteinek örököse, Izsák *„könyörgött az Úrnak a feleségéért, mert magtalan volt. És meghallgatta őt az Úr"* (1Móz 25,21), – és így jött Ézsau és Jákób. Az Ábrahámnak adott ígéret, hogy a föld minden nemzetségét megáldja, az ő esetükben Jákóbra szállt át; és Jákób választott felesége, Ráhel sem tudott gyermeket szülni, amíg nem imádkozott érte; valami nagyobbnak, mint az érzéki kívánság vagy az emberi becsvágy, kellett belefolynia az ígéretes utódok születésébe. *„Megemlékezett pedig Isten Ráhelről, és meghallgatta őt"* (1Móz 30,22), és megszülte azt, akinek jelleméről semmilyen hibát nem jegyeztek fel, Józsefet, egy figyelemre méltó személyt, aki egész családját megmentette az éhhaláltól; fiai, Efraim és Manassé annak a két törzsnek a fejei voltak, amelyek köré a többi nyolc csoportosult, akik Izrael tíz törzsét alkották; úgyhogy *„Izraelt",* „Júdával" ellentétben, az ószövetségi történelem későbbi korszakainak prófétái gyakran „Efraimnak" nevezik (Jer 31,18 stb.).

> *„Valami nagyobbnak, mint az érzéki kívánság vagy az emberi becsvágy, kellett belefolynia az ígéretes utódok születésébe."*

526 És így volt ez ismét, amikor Isten szabadítót kívánt Izraelnek. Sámson anyja *„meddő volt, és nem szült",* és amikor végül egy angyal megjelent neki, és utasításokat adott az eljövendő gyermekre vonatkozóan, okunk van feltételezni, hogy ő és a férje imádkoztak ebben az ügyben, – különösen mivel tudjuk, hogy Mánoah, az apa, konkrétabb vezetésért imádkozott a várt gyermek nevelését illetően (Bír 13,8). Aztán eljutunk ahhoz a rendkívül szép jellemhez, a prófétaiskolák alapítójához, Sámuelhez. Ő nem a testi vágyra válaszul jött, hanem Anna buzgó imádságaira válaszul (1Sám 1,20). Isten (ebben az esetben is) megakadályozta, hogy gyermeket szüljön, amíg kívánsága meg nem szentelődött. Ez lehetett sok más anya tapasztalata is, akik korábbi időkben jelentős gyermekeket szültek, még ha külön nem is jegyezték fel.

527 Most eljutunk az Újszövetséghez, hogy ugyanezt a leckét Erzsébet tapasztalatából tanuljuk meg. Isten arra készült, hogy előkészítse az előfutárt Krisztusnak a világba való belépéséhez. Zakariás és Erzsébet családját választotta, és azonnal kizárta annak lehetőségét, hogy a test gyermeke szülessen nekik, hogy Erzsébet olyan gyermeket szülhessen, aki szent, nem érzéki kívánságból született. Sokáig várt – amíg minden testi kívánság meg nem szűnt; akkor küldte el az angyalt, hogy kihirdesse nekik: *„Ne félj, Zakariás, mert meghallgattatott a könyörgésed, és feleséged, Erzsébet fiút szül neked ... Mert nagy lesz az Úr előtt; ... és már anyja méhétől fogva betelik Szentlélekkel"* (Lk 1,13–15). Így születtek nagy emberek a világba, azaz olyan emberek, akik nagyok Isten előtt, bár a világ megvetheti őket, ahogyan Heródes megvetette Keresztelő Jánost, amikor előbb börtönbe vetette, majd lefejeztette.

> *„Így születtek nagy emberek a világba, azaz olyan emberek, akik nagyok Isten előtt, bár a világ megvetheti őket."*

Kiegészítő megjegyzés

Rendkívül figyelemre méltó különbség van Istennek a szent utódok szüleivel való bánásmódjában megnyilvánuló szándéka és azok a célok között, amelyeket a modern „születésszabályozó" eszközökkel követnek. A kívánság két fázisa versenyez a kifejeződésért, és Isten úgy határoz, hogy a szent utódokért a

testi kívánság elmúljon, és helyébe az utódok utáni vágyakozás lépjen, amely lelki módon imádságban és könyörgésben fejeződik ki. Ezzel szemben a modern, ember alkotta eszközök csökkentik az utódok utáni vágyakozás kifejeződését, és szabad folyást engednek a felelőtlen testi kívánságnak. Az ilyen kapcsolatok utóda valóban „alacsony születésű" volna, ha végül egyáltalán megengednék neki, hogy megszülessen.

100. lecke – ELSŐSZÜLÖTTSÉGI JOG VAGY EGY TÁL LENCSE?

829 Az a hamis tanítás, amely a talmudi „Éva tíz átkából" ered (lásd 106. bek.), hogy Isten Éva bűne miatt bizonyos időkben gyötrelemmel bünteti a nőket, gonosz és kegyetlen babona, amelyet az Írás nem támaszt alá, és amely méltatlan az értelmünkhöz. Az 1Móz 3,16 a házassági kapcsolaton belüli férfias, önző és képmutató érzékiség takarójává válik, ha a verset eltorzítva és tévesen így olvassák: *„A te kívánságod a férjed után legyen"* (Luther, német bibliafordítás). Ez a tanítás egyébként az isteni igazságosság torzképe, hiszen nem éppúgy Éva utódai-e a férfiak, mint a nők? A büntetés itt nem a bűnhöz, hanem a nemhez igazodik; egy ember neméért pedig egyedül maga Isten felelős.

830 Ezenfelül az a tanítás, hogy a nőnek tartósan „hallgatnia" kell a gyülekezetben, engedelmeskednie kell a férjének, és soha nem merészelhet tanítani vagy prédikálni, mert Éva vétkezett, lerombolja a bűnt eltörlő áldozatról szóló tanítást, és megfosztja Krisztust attól a dicsőségtől, hogy halála mindenkinek – természetesen Évának is – eltörölte a bűneit. Teljes ellentmondásban áll a protestantizmus szellemével. Luther azt mondja: „Nagy tévedés, ha magunk igyekszünk eleget tenni Isten igazságosságának a bűneinkért, mert Isten mindig ingyen bocsátja meg azokat mérhetetlen kegyelemmel."

831 És mégis, bármilyen meglepő is, úgy tűnik, Luther, akárcsak mások, soha nem értette meg az „ingyen kegyelem" gondolatát a nők számára. Azt beszélik, hogy ezt mondta: „A gyermekágyi halál nem más, mint meghalni Isten nemes munkájában és engedelmességében. Ha pedig az asszonyok belefáradnak is a hordozásba, sőt végül belehalnak, az nem árt semmit. Hadd hordozzák magukat halálra, azért vannak." Luther nagy súlyt helyezett a „lelkiismereti szabadságra", a nőkről azonban ezt mondta: „A férfi nélkül semmit sem kezdhet el vagy fejezhet be; ahol ő van, ott kell lennie neki is, és meg kell hajolnia előtte, mint egy úr előtt, akit félni fog, és akinek alá lesz vetve, és engedelmeskedni fog." Nem hagyott helyet a nők „lelkiismereti szabadságának".

832 Luther nem kivétel a bibliamagyarázók általános hangvétele alól. Megnyilatkozásaiban talán valamivel nyersebb, mint némelyik másik. Szerencsére a nők, amikor meghallották az igehirdetők által hirdetett „ingyen kegyelmet", elfogadták azt a maguk számára. És Pál vélt tanításával ellentétben az utóbbi években bátorították a nőket, hogy vegyenek részt a gyülekezetek nyilvános összejövetelein, mivel megállapították, hogy az összejövetelek nélkülük unalmasak. De milyen joga van az egyháznak olyan tanítási irányzatot pártolni, amelyet saját gyakorlatával semmibe vesz? Nem jött-e el az ideje, hogy az egyház vagy megváltoztassa a gyakorlatát, vagy törölje ezeket a tanításokat a kommentárjaiból, és így vagy úgy összhangba hozza a kettőt? Ez a kötelesség mindenekelőtt a nőkre hárul: nekik kell összhangot teremteniük saját gyakorlatuk, a nyilvános összejöveteleken való részvétel és a Biblia általánosan feltételezett tanításai között.

833 Ha azonban hitünkből és tanításunkból száműzzük azt az elképzelést, hogy Isten Éva bűne miatt pusztítóan rátette a kezét az egész nemre, amelyhez Éva tartozott – mi lesz akkor azzal a tanítással, hogy az asszony magváról szóló ígéret, amely összezúzza a kígyó fejét, minden nőé? A különbség a következő: Az 1Móz 3,16 szomorú próféciája bőségesen beteljesedett a nők *testileg öröklött* gyötrelmé-

ben és szenvedésében. Az 1Móz 3,15 dicsőséges próféciája is bőségesen be fog teljesedni, de *nem* testi öröklés, hanem önkéntes *döntés* által.

834 A prófécia nem végzetszerű. Egyetlen nő sincs eleve elrendelve arra a dicsőséges sorsra, hogy beteljesítse ezt a próféciát, hogy az asszony magva összezúzza a kígyó fejét. Ez nem fog egyszerűen akaratom ellenére rám szállni – úgyhogy dicsekedhetnék azzal, ami eljön, bármit teszek is. Csak annyit mondanak nekünk, hogy *némely nők* meg fogják ragadni Isten Krisztus Jézusban adott mennyei elhívásának győzelmi díját; és ha én nem csatlakozom hozzájuk, annál nagyobb lesz megaláztatásom és végső büntetésem, mert a győzelmi díj ott volt előttem, és én megvetettem.

835 Ahogyan már kifejtettem, az egész Bibliában egyetlen bűnt sem tesznek ki jobban az emberi megvetésnek, mint Ézsauét. Elsőszülöttségi jog várt rá, és ezzel az elsőszülöttségi joggal összefüggésben apja prófétai áldása. Ezek azonban jövőbeli dolgok voltak, amelyeknek eljövetele sokáig késhetett, *ő* pedig sürgősen szükségét érezte, hogy testi étvágyát csillapítsa. Ott állhatott volna abban a leszármazási vonalban, amelyen keresztül Krisztus a világba jött; de Krisztus még sokáig nem jött el, – igen, még mintegy tizenhét évszázadig nem jött el. Ézsau eladta elsőszülöttségi jogát egy tál lencséért.

836 Az Újszövetség *„istentelennek"* nevezi azt, *„aki egy ételért eladta elsőszülöttségi jogát",* és hozzáteszi: *„Mert tudjátok, hogy azután is, amikor örökölni akarta az áldást, elvettetett"* (Zsid 12,16.17). Az apja áldása, amely rajta, az elsőszülöttségi jog örökösén nyugodott volna, sokat hozzájárult volna földi jólétéhez; de miután eladta ezt a jogot, nem örökölhette ezt az áldást. A tettet már régen elkövette. Nem volt többé helye a változtatásnak. Kapott egy tál lencsét, de elvesztette apja javainak kettős részét és a megtisztelő helyet a családban. Izsák nem fogja visszaszállítani Ézsaura az elsőszülöttségi áldást, amelyet Jákóbra mondott ki. Úgy gondolom, megértette, hogy Ézsaunak csak a *földi* haszon számított.

837 Nem is lehetne nagyobb ellentétet rajzolni, mint Ézsau viselkedése és Mózes viselkedése között, akiről a zsidókhoz írt levél ugyanazon szerzője ezt írja: *„Hit által tagadta meg Mózes, amikor felnőtt, hogy a fáraó leánya fiának mondják ... mivel nagyobb gazdagságnak tartotta a Krisztus gyalázatát Egyiptom kincseinél",* amelyeket élvezetére a lába elé raktak (Zsid 11,24–26). Képzeljétek csak! Ez az előkelő Mózes, akit az egyiptomiak minden bölcsességében neveltek, a király leányának fia! Elfordul mindentől, és *az egyiptomiak rabszolgáinak* oldalára áll! Micsoda rajongó! Egy Krisztust vár, és az egész világot feláldozza ezért a Krisztusért, ezerötszáz évvel azelőtt, hogy Krisztus eljött!

838 És mit fognak tenni korunk asszonyai? Azt fogják mondani: „A kilátás túlságosan távoli ahhoz, hogy vonzó legyen számomra. Ha látnám, hogy nagy erőfeszítéssel és sok önmegtagadással *az én időmben* bármi érdemlegeset el lehetne érni, az más volna. De az a kevés, amit tehetek, hogy siettessem a világ evangelizálását és Krisztus eljövetelét, semmin sem fog változtatni. Nem érdekel, hogy nyilvánosan tanítsak, prédikáljak vagy imádkozzam. Nem akarok azok közé tartozni, akik mindig azt hirdetik, hogy Krisztus visszajön, és aztán mégsem jön. Ezek nevetséges figurák. Nem tudok csatlakozni hozzájuk." Az ilyen emberek „nem tartják nagyobb gazdagságnak a Krisztus gyalázatát Egyiptom kincseinél".

> *„Mit fognak tenni korunk asszonyai? Azt fogják mondani: »A kilátás túlságosan távoli ahhoz, hogy vonzó legyen számomra«?"*

839 Melyik csoporthoz fogunk tartozni? Ez az a kérdés, amelyre nekünk, nőknek, mindegyikünknek felelnie kell. A határozatlanság ebben a dologban semmit sem ér. Egy nagy ígéret és prófécia – a legnagyobb az egész Bibliában – áll előttünk, nők előtt. Nincs kibúvó; vagy a legmagasabb szempontból nézve a lehető legjobbat kell választanunk, vagy pedig Ézsaunak bizonyulunk. Isten kihívás elé állította hitünket. Megvessük-e elsőszülöttségi jogunkat? Isten ments!

Mózes első könyvétől a Jelenések könyvéig alapos áttekintést ad Katharine C. Bushnell (szinte) minden igehelyről, amely a nőkkel foglalkozik. A héber és görög nyelv tudósaként az igehelyeket eredeti nyelvükön és történelmi összefüggésükben tanulmányozza, és olyan felismerésekre jut, amelyeket a bibliafordítók néha elhomályosítottak. A könyv Bushnell egész életen át tartó, a nők érdekében végzett társadalmi reformtörekvéseiből született, amelyek során összefüggéseket figyelt meg a nők helyzete és a Szentírás félreértései között. Kutatók első megjelenése, 1921 óta támaszkodnak úttörő művére, és a nő gyülekezetben, családban és társadalomban betöltött szerepének kérdésében az egyik legjobb, az egész Bibliát átfogó megközelítésnek tartják.

Ébredj, Éva — mert mindjárt eljön fölötted az ég!

Katharine C. Bushnell (1855–1946) bátor és tehetséges szolgálója volt Istennek, aki életének jelmondatává tette ezt az igét: „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít." Orvos, misszionárius, reformer, írónő és szónok volt, valamint ragyogó és eredeti tudós, aki hét nyelven beszélt, és kiválóan tudott ógörögül és héberül. Bushnell otthagyta az orvosi pályát, hogy azt tegye, amit még fontosabb munkának tartott: megváltoztassa az emberek megalázó életkörülményeit, mégpedig úgy, hogy vezető szerepet vállalt a 19. századi nőmozgalom Women's Christian Temperance Union (WCTU) nevű szervezetében. A nők bibliai helyzete nagy jelentőséggel bírt Bushnell számára, mivel arra a következtetésre jutott, hogy a félrefordítások felelősek a nők társadalmi és lelki leigázásáért. 1896-ban kilépett a WCTU-ból, hogy hátralevő éveit annak a feladatnak szentelje, hogy írjon, és továbbadja a bibliai igazságot Isten eredeti és változatlan szándékáról, a nők teljes egyenrangúságáról.

Olvasó- és tanulókönyv 100 leckével + hely a jegyzeteknek

ISBN 978-3-94447-225-6 (RVB)

ISBN 978-3-86269-206-4 (VKW)

Jegyzetek

1. Az „Ószövetség” és „Újszövetség” kifejezések hosszúsága miatt ezekben a leckékben a továbbiakban az ÓSZ az elsőt, az ÚSZ a másodikat jelöli, a nagy M. betű pedig a tanulót egy vers lapszéli olvasatára utalja mindkettőben.
2. Hámornak Dinával való bánásmódja azok között a korai hivviek között valóban házasságot jelentett. Hogy Jákóbnak más lányai is voltak, azt az 1Móz 46,7-ből tudjuk.
3. *The Herods,* 15. o.
4. A Talmud „nem kevesebb mint negyven” idézetet tartalmaz Ben Szirától – *Lange’s Commentaries,* Apokryphen, 276. o.